

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy
Sociální pedagogika

Bc. Anna Ondříčková

Hudební aktivity ve volném čase
Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Helena Pospíšilová, Ph.D.

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Hudební aktivity ve volném čase vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Heleně Pospíšilové, Ph.D. za poskytnutí cenných odborných rad a doporučení, a za čas tímto strávený. Děkuji všem respondentům, bez kterých by tento výzkum nemohl být realizován, svému manželovi a své rodině za podporu.

Vznik této diplomové práce a výzkumu byl podpořen z projektu IGA_CMTF_2019_008.

Obsah

Obsah.....	5
Úvod.....	7
1 Volný čas.....	8
1.1 Vymezení volného času.....	8
1.2 Prožívání a vnímání volného času v různých epochách.....	10
1.3 Faktory ovlivňující výběr činnosti volného času	15
1.4 Funkce volného času	17
1.5 Volný čas a právní systém ČR	20
1.6 Zařízení pro výchovu ve volném čase.....	22
1.6.1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání	22
1.6.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení.....	24
1.6.3 Školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy	26
1.6.4 Školy poskytující vzdělávání ve volném čase.....	28
2 Kvantitativní výzkum.....	30
2.1 Cíl výzkumu	30
2.2 Volba metodologie	30
2.3 Stanovení výzkumných otázek a hypotéz	32
2.4 Analýza prostředí	34
2.5 Metody výzkumu.....	35
2.5.1 Metody sběru dat.....	35
2.5.2 Metody primární analýzy získaných dat	37
2.5.3 Metody ověřování hypotéz.....	37
2.6 Základní analýza získaných dat.....	39
2.7 Ověřování hypotéz a analýza zjištěných korelací	46
2.8 Diskuse	61
Závěr.....	66
Seznam tabulek a grafů	68
Zdroje	69

Seznam příloh.....	72
--------------------	----

Úvod

Volný čas je problematika, která se řešila v minulosti, řeší se nyní v současnosti a bez pochyb bude tématem v budoucnu. Každý se ve svém volném čase věnuje nejrůznějším aktivitám nebo činnostem, které nám jsou nabízeny. Je jen pouze na nás, jak vyplníme náš volný čas. Nás ale zajímala hudba, která je jednou z možností, jak trávit volný čas a je do jisté míry i součástí našeho života. Denně posloucháme například rádio, kde hrají naše oblíbené či méně známé interprety, kapely. Otázkou bylo zjistit, kterým dalším hudebním aktivitám se lidé věnují – chodí na koncerty, festivaly, na muzikál, operu nebo další kulturní akce, jež jsou spojené s hudbou? Právě to je naším cílem zjistit v této práci.

Hlavním cílem této diplomové práce je zjistit, respektive nás zajímá, jakým hudebním aktivitám se lidé věnují. V rámci této práce se pokusíme zjistit, zda jednotlivé faktory jako např. pohlaví, bydliště, vzdělání apod. ovlivňují u lidí volbu hudebních aktivit.

Diplomová práce je rozdělená na dvě části, a to teoretickou a praktickou část. V teoretické části se pokusíme vysvětlit, pojmenovat pojem volný čas, podíváme se na několik autorů, jež se věnují problematice volného času, jak i oni vnímají a popisují tento pojem. Nahlédneme také na volný čas v různých epochách, jak jej lidé vnímali a prožívali. Následně se zaměříme na faktory, které mohou ovlivnit výběr činností ve volném čase, seznámíme se s funkcemi volného času a také nahlédneme do právního systému České republiky, jak je v této oblasti pohlíženo na problematiku volného času. V závěru teoretické části popíšeme jednotlivá zařízení pro výchovu ve volném čase.

V praktické části se budeme věnovat našemu výzkumu. Nejprve si stanovíme cíl výzkumu a dílčí cíle, popíšeme metodologii, kterou použijeme pro náš výzkum, stanovíme výzkumné otázky s hypotézami. Provedeme analýzu prostředí a detailně se seznámíme se všemi metodami výzkumu – rozebereme metodu sběru dat v podobě dotazníku, popíšeme metody primární analýzy získaných dat a také metody ověřování hypotéz. V dalších podkapitolách se již budeme detailně zabývat analýzou získaných dat, ověřování hypotéz a analýze zjištěných korelací. Poslední podkapitolou je diskuze, v níž se pokusíme shrnout veškeré poznatky, které jsme získali během našeho výzkumu.

Na konci celé práce uvedeme seznam zdrojů, ze kterých jsme během této práce čerpali a pro zajímavost vložíme do přílohy odkaz na zpřístupněný dotazník, který jsme rozdali respondentům během sběru dat.

1 Volný čas

Samotná problematika volného času je velmi bohatá. V této kapitole zaměříme pozornost na definování pojmu „volný čas“, neboť mnoho autorů chápalo tento pojem jiným způsobem. Následně přejdeme k historii a vývoji volného času, popíšeme faktory, jež ovlivňují volný čas. Podíváme se taktéž jaké funkce plní volný čas a jaké je jeho postavení v právním systému České republiky. V závěru kapitoly se budeme věnovat všem zařízením, ve kterých lze realizovat volný čas.

1.1 Vymezení volného času

Každý z nás má svůj volný čas, který prožíváme dle svého rozpoložení, volíme aktivity dle osobních zájmů, dle věku, ale také podle toho, zda jsme introverti či extroverti. Všichni považujeme za volný čas něco jiného, často se setkáváme s odlišnými názory ohledně definování volného času nejen mezi lidmi, ale také autoři zaměřující se na volný čas, mají různá pojetí tohoto pojmu. Mnoho lidí považuje za volný čas odpočinkové činnosti, jiní lidé vnímají jako volný čas spánek, studenti na školách tráví volný čas studiem a přípravou do školy. Pokud tuto přípravu provádí dobrovolně jako samostudium, které napomáhá k sebevzdělávání, a vnímají tuto činnost jako volnočasovou aktivitu, pak lze učení řadit do aktivit volného času. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 66) Pojdme se ale podívat na několik autorů, kteří definují volný čas svým způsobem, a najít společné rysy pro vytvoření závěru, co je vlastně volný čas.

V pedagogickém slovníku definuje Průcha (1995, s. 255) se svými kolegy volný čas jako dobu, která jedinci zůstane, pokud odečteme z 24 hodin čas trávený v práci, čas věnovaný péči o domácnost a rodinu, a odečteme také dobu věnovanou péči o své vlastní fyzické potřeby, mezi něž se řadí také spánek, pak je výsledná doba považována za volný čas. S tímto časem může jedinec nakládat dle vlastního uvážení, nakládá dle svých zájmů či psychického fyzického rozpoložení.

Volný čas, pocházející z anglického slova „*leisure time*“ nebo francouzského „*le loisir*“ považuje Hofbauer (2004, s. 13) stejně jako Průcha, za čas, kdy jedinec rozvíjí svou osobnost a nevykonává pod tlakem svých závazků činnosti, které plynou z jeho sociálních rolí. Taktéž souhlasí s definicí, kdy se jedná o zbytkovou dobu, která nám zůstane po splnění ne/pracovních povinností a doplňuje tuto definici pojmu jako „*činnost, do které člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu*

přináší příjemné zážitky a uspokojení.“ (Hofbauer, 2004, s. 13) Taktéž podobnou definici volného času najdeme u Pávkové (2008, s. 13), která do volného času zahrnuje odpočinek, zábavu, zájmové činnosti, rekreaci, zájmové vzdělávání a dobrovolnou společensky prospěšnou činnost. V této době si činnosti vybíráme dobrovolně na základě svobody, vykonáváme aktivitu dobrovolně, přináší nám radost, uvolnění a pocit uspokojení. Pávková ve své knize uvádí i důležitost pedagogického působení z důvodu nedostatku zkušeností u dětí, protože se nedovedou orientovat v oblastech zájmového vzdělávání a potřebují vedení.

Za zmínku stojí zmínit také profesora Stebbinse (2014) z Univerzity v Calgary, který popisuje volný čas takto: *„Leisure is universal. ... being only agreeable residual activity in which people engage when not seeking their livelihood (working). ... leisure is uncoerced, contextually framed activity engaged in during free time, which people want to do and, using their abilities and resources, actually do in a satisfying or a fulfilling way (or both). ... In other words, a person at leisure feels no significant coercion to enact the activity in question.“* Pokud přeložíme Stebbinse, popisuje volný čas následovně: Volný čas je univerzální. ... je to pouze příjemná zbytková činnost, do které se lidé zapojují, pokud zrovna nezajišťují své živobytí, tedy nepracují. ... volný čas je nevyzpytatelná, kontextově koncipovaná činnost, prováděná ve volném čase, kterou lidé chtějí dělat, za použití svých schopností a zdrojů uspokojivým způsobem. ... Jinými slovy lze říci, že osoba ve volném čase nepocítuje významné donucení k provedení dané aktivity/činnosti. (Vlastní překlad)

Při výchově pro volný čas je dle Průchy (1995, s. 258) snahou, aby žáci rozvíjeli schopnosti, díky kterým dovedou ocenit volný čas jako hodnotu, a vnímali tento čas jako čas/dobu, jež budou využívat smysluplně i racionálně ke svému rozvoji, umožní jim rozvíjet schopnost volit si vhodné činnosti a plánovat.

Šerák (2009, s. 26) ve své knize zmiňuje Krystoně, který interpretuje volný čas jako hodnotu ve třech rovinách. Jedná se o hodnotu individuální, ve které se jedinec zaměřuje na seberealizaci; druhou je hodnota sociální, kdy mluvíme o životním stylu a prevenci sociálně-patologických jevů, poslední je hodnota edukační, ta se zaměřuje na celkový rozvoj a prostor pro vzdělávání. Typickým základním rysem pro definici volného času je *„dobrovolnost a možnost individuální strukturace vlastní disponibilní doby, tj. pružný časový režim a svobodná volba, případně jistá nenucenost.“* (Šerák, 2009, s. 27)

Dle Němce (in Čech, 2007, s. 12) si v oblasti volného času děti a mládež volí dle svého zájmu obsahové zaměření, často jsou účastníci zájmového útvaru vyzýváni k určité

participaci, tzn. spolupodílení se na výběru aktivit či činností v jejich malém společenství (skupině). Díky této spoluúčasti ve skupině se u dětí buduje a utváří odpovědnost. Dalším znakem volného času u Němce je svoboda, vnitřní motivace, volba vlastních cílů, netradiční výchovné prostředky a formy, neformální pedagog a věkově heterogenní skupiny dětí. Ve škole během vyučování máme nastavenou určitou povinnost vzdělávat se, naopak při výchově mimo vyučování je zcela na nás, svobodné rozhodnutí a následně důsledky tvoří základ pro utváření naší odpovědnosti za naše chování. V mimoškolních aktivitách se vedoucí zájmových kroužků vyhýbají hodnocení, nejedná se o výchovu jako ve škole, zdůrazňuje se výzva. Pokud má dítě zájem o cokoli, je postaveno výzvě odhodlat se a vyzkoušet danou věc a dokáže to. Tato pedagogika ve volném čase se zaměřuje na každého jedince, každé dítě, přesněji na víru v jeho schopnosti. (Němec in Čech, 2007, s. 12)

Hofbauer (2004, s. 12) popisuje, že volný čas není chápán pouze v pozitivním slova smyslu. Volný čas je dle něj „*prostorem úskalí a nebezpečí*“, ve kterém se vyvolává nuda, nicnedělání, mohou vznikat také negativní, nežádoucí jednání nejen proti druhým lidem, ale i k sobě samému, přírodě či majetku, což může vést ke vzniku a rozšíření sociálně-patologických jevů. Je tedy potřeba pozitivně využívat volný čas, zamezit nežádoucímu jednání a rozvíjet pozitivně osobnost dětí, mládeže i dospělých.

1.2 Prožívání a vnímání volného času v různých epochách

Zmínky o volném čase najdeme již v Antice, v době Aristotela, který považoval volný čas jako nejvyšší hodnotu, hodnotu spojenou se štěstím a svobodou. Volný čas nespojoval Aristoteles s prací, nýbrž naopak, chápal tento čas jako osvobození od nutnosti a především od práce. Aby člověk podle Aristotela dosáhl stavu blaženosti, předpokládá se, že bude mít volný čas, který je potřeba naplnit rozjímáním, myšlením, hovory s přáteli, čtením poezie a filozofií. (Šerák, 2009, s. 31) Antický autor Seneca rozvíjí ve svém díle Aristotelovo přání či požadavek o spojení volného času s filozofií, v níž člověk nalézá své blaho a klid. (Pácl in Spousta, 1994, s. 55-56) Seneca na rozdíl od Aristotela staví právo člověka na jeho volný čas a to i nad požadavky společnosti. (Pácl in Spousta, 1994, s. 56) Můžeme tento výrok chápat tak, že jedinec ve svém volném čase je svým pánem a s tímto časem může nakládat jak uzná za vhodné.

V době křesťanství se volný čas považoval za dobu pro rozjímání. Protože vládci a celá vládnoucí třída nebyla zapojena do pracovních činností, měli dostatek volného času, který jim umožnil rozvíjet kulturně jejich životní styl. (Šerák, 2009, s. 35) Pácl (in Spousta,

1994, s. 56) uvádí, že v době křesťanství je na ústupu volný čas spojený s filozofickým rozjímáním. To je nahrazeno komunikací s Bohem. Pro člověka již není důležité vzdělání, rozum a moudrost, ale mnohem významnější je samotná víra jedince a její intenzita. V tomto období je zrak upírána na samotnou komunikaci s Bohem, církev se tak stává jakýmsi prostředníkem v komunikačním spojení mezi jedincem a Bohem. *„Volný čas bez komunikace s bohem byl přitom v křesťanství vůbec nemyslitelný; člověk by se tím provinil jednak zahálkou, onou “matkou všech neřestí“, jednak však pýchou, což je hřích ještě povážlivější, neboť člověk je příliš křehký a slabý na to, aby mohl rozhodovat sám o sobě.“* (Pácl in Spousta, 1994, s. 56) Jde tedy vidět, že Bůh hrál v tomto období velkou roli.

Mnoho světových myslitelů mělo podobné koncepce volného času, například Thomas More sdílel představu volného času společnosti v podobě šesti hodin práce denně a zbylý volný čas společnost věnuje studiu. Podobný názor zastával i Campanella. K těmto autorům můžeme připojit i J. A. Komenského, který rozdělil celý den samozřejmě na práci, spánek a kvalitní odpočinek, Komenský měl za to, že tento odpočinek je potřeba vyplnit vzděláváním. (Šerák, 2009, s. 31)

Přeměna společnosti nastává s příchodem průmyslové revoluce, kdy se mění hodnoty práce i hodnoty volného času. Volný čas získal nový směr, oddělením práce a volného času získali lidé prostor, který mohli věnovat sami sobě či své rodině. (Knotová, 2011, s. 10) Protože se průmysl neustále rozvíjel a rostl, trávili lidé v zaměstnání převážnou většinu celého dne i týdne. Na konci 19. století se objevuje snaha prosadit zrovnoprávnění všech lidí, ti požadovali změnu a vytvoření nových podmínek ohledně pracovní doby. (Knotová, 2011, s. 10) Taktéž Pácl (in Spousta, 1994, s. 58) zmiňuje fakt, že *„roku 1866 přijal kongres Mezinárodního dělnického hnutí v Ženevě usnesení o prosazování osmihodinové pracovní doby s poukazem na umožnění účasti dělníků na vzdělávací, kulturní a politické činnosti.“* Domnívám se, že tuto událost je možné považovat za jeden z významných milníků v oblasti volného času. Do této doby lidé pracovali neuvěřitelných 14 hodin denně bez nedělí a je tak zcela jasné, že čas mimo práci (chápejme volný čas) se překrýval s dobou určenou jídlu, cestou do zaměstnání či spánkem.

V tradičních teoriích volného času byl zdůrazňován protiklad volného času a práce, volný čas byl vnímán jako negace pracovní činnosti. Jako autora tradičního pojetí můžeme zmínit například Karla Marxe. Později se volný čas nebere jako čas odpočinku po práci, ale jako doba, která využívá pestrých aktivit převážně praktického zaměření. (Šerák, 2009,

s. 31) Šerák (2009, s. 31) taktéž uvádí, že „*od pojetí volného času konce 19. století, kdy byl chápán jako znak příslušnosti k určité sociální vrstvě a nástroj uspokojování potřeb, se zájem postupně přesouval na zkoumání konkrétních volnočasových aktivit, vystupujících jako specifická kategorie spotřeby.*“

Urbanizaci můžeme považovat jako jeden z důležitých milníků společnosti, díky industrializaci se stěhuje společnost z venkova do měst. Rozvíjela se síť měst, začaly se stavět nové budovy poskytující bydlení v podobě domů pro pracující lid. Díky tomu, začaly vznikat nové městské části, čímž se město rozšiřovalo. Byla vybudována také technická i sociální infrastruktura, která zlepšila podmínky pro život ve městech. Taktéž se vytvořila dopravní infrastruktura, která dle mého názoru byla nutná a reagovala na nárůst produkce i zvýšeného počtu obyvatelstva ve městech. K rozvoji došlo i v moderní dopravě, vzkvétal automobilový průmysl a letecká doprava. Protože se dařilo průmyslu, díky kterému se zvýšila masová produkce, byla pochopitelně podporována její distribuce a konzumování. Vzhledem k tomu, že se průmyslu dařilo, a dle mého názoru narostl velký počet zakázek a poptávek, bylo potřeba zvýšit požadavky na vzdělanost a kvalifikaci zaměstnanců. (Knotová, 2001, s. 11-12) Zaměstnavatelé tak zaručili profesionalitu v podobě nejlepších pracovníků/odborníků a kvalitu vyráběných produktů.

Protože neustále probíhalo stěhování lidí z venkovů do měst za prací, vznikla potřeba flexibilně se adaptovat při změně podmínek. (Knotová, 2011, s. 11) Lidé se chtěli v novém prostředí cítit jako doma, proto bylo potřeba lidem pomoci různými prostředky či službami, aby si v novém prostředí vytvořili domov. Jak je známo, život ve městě souvisí s anonymitou sociálních vztahů, již nedochází k takovým sociálním vztahům jako na vesnici, kdy se všichni obyvatelé znali, byli přáteli, vzájemně si pomáhali. Dá se říci, že se lidé do jisté míry vzájemně odcizili, nemají k sobě navzájem takový pocit sounáležitosti a pospolitosti. Na druhou stranu se zvyšuje míra sociální mobility, člověk se neustále pohybuje mezi různými postaveními, pracovními pozicemi či profesemi. Město je však i místo, kde neustále probíhá interakce mezi obyvateli a různými institucemi, tato interakce je vytvářena organizacemi, institucemi i sociálními skupinami, které obyvatelům nabízejí služby či produkty. Interakce probíhá z důvodu rozmanitého spektra činností. Do jisté míry se organizace, instituce, sociální skupiny vzájemně ovlivňují s obyvateli města.

Již na přelomu 19. a 20. století vznikaly snahy o zkrácení pracovní doby, a také o právo na dovolenou. V průběhu 20. století pak tyto snahy nacházely své konkrétní podobu:

Jak uvádí Kaplánek (2017, s. 49) byl po první světové válce vznesen celosvětový požadavek na zavedení pracovního týdne v podobě 6 pracovních dní po 8 hodinách (tedy 48hodinový pracovní týden). Nicméně v Československu se už mnohem dříve zavedla zkrácená 8 hodinová pracovní doba. Ta se uzákonila po vzniku samostatné republiky dne 19.12.1918 zákonem č. 91/1918 Sb. Až v 60. letech 20. století došlo ke zkrácení pracovního týdne na 5 dní. „... nároky na dovolenou spolu s omezením pracovní doby byly vybojovány s poukazem na lepší efektivitu práce zaměstnanců“ a tak není divu, že volný čas brala generace vyrůstající v 1. polovině 20. století jako dobu pro obnovení sil pro další práci. (Kaplánek, 2017, s. 49)

Jednou z možností, jak trávit volný čas v prvorepublikovém Československu, byl vznik sportovních aktivit Sokola, skautského hnutí a dalších organizací. (Kaplánek, 2017, s.49) Nejprve vznikala zařízení určená pro dospělé, až později se tyto zařízení rozšířily pro děti a mládež. Jednalo se o tělovýchovné, sportovní činnosti, tělocvičny, hřiště apod. U nás šlo o zařízení a aktivity tělovýchovné organizace Sokol, která byla založena roku 1862. Postupem času se rozvíjely i další aktivity (knihovny, divadla, turistika apod.) (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 21) Vznikaly taktéž sdružení pro děti a mládež v podobě sdružení mladých křesťanských mužů a žen (YMCA, YWCA).

V meziválečném období (20. až 30. léta 20. století) vznikly dva základní modely uspořádání volného času dětí a mládeže. Prvním modelem je model v zemích západní a severní Evropy, druhým pak sdružení a zařízení volného času dětí a mládeže v Sovětském svazu. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 22) Právě v zemích západní a severní Evropy se rozšířily sdružení a zařízení již existující. Naproti tomu v zemích Sovětského svazu byly zařízení a sdružení spjatá s přímým vlivem státu a jeho ideologií. V bývalém Sovětském svazu pokračoval vývoj po poválečné obnově země a to v návaznosti na předválečné období. Mimo domů a odborných stanic vznikaly také při školách denní zařízení pro děti zaměstnaných rodičů (jednalo se o školní družiny a později i školní kluby pro starší věk). (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 24)

V Československu než byl zaveden pojem pedagogika volného času, se užívaly pojmy jako výchova mimo školu/výchova mimotřídní, tedy výchova mimoškolní. Cílem této výchovy bylo naplnění zbylého času dětí a mládeže, zajištění dohledu dětí, jejichž rodiče vykonávali pracovní povinnosti. Výchova mimo vyučování směřovala k ideálu vytvořit pod dohledem organizací z žáka spolehlivého občana socialistického státu. Mimoškolní výchova neprobíhala v prostorách školy, tudíž nebyla součástí školní instituce. Volný čas trávily děti a

mládež v domech pionýrů, které se později po převratu v roce 1989 přejmenovaly na domy dětí a mládeže. Jako středisko volného času byly v té době brány stanice zájmových činností. (Kaplánek, 2017, s. 84-85)

V 70. a 80. letech 20. století se v zemích západní Evropy začínají objevovat životní problémy mladé generace, například nezaměstnanost, krize rodiny, narůstá drogová závislost, agresivita u mladých lidí apod. Vznikají i alternativní hnutí mladých lidí (ekologická hnutí, protiválečná a další). Naproti tomu v zemích východní a střední Evropy se rozšiřují již existující typy zařízení, rozvíjí se školní družiny, školní kluby, domy mládeže i lidové školy umění či dětské prázdninové tábory. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 25-26)

Proměna v moderní společnost se objevuje ve světě od konce 60. let 20. století, v naší zemi nastávají změny až v 90. letech 20. století, kdy se z odvětví průmyslu přesouvají lidé do oblasti služeb. V rámci této změny se společnost zaměřuje na podporu životního prostředí, co se týče pracovních činností, zvyšuje se požadavek na odbornou/specifickou kvalifikaci. (Knotová, 2011, s. 12) Dochází k transformaci postkomunistických zemí, typy volnočasových zařízení nepřestávají ve své činnosti, naopak se rozvíjejí, zachovala se pravidelná zájmová činnost, příležitostná prázdninová činnost a další. Rozdělené části Evropy se postupně sblížovaly, sblížovala se i praxe a východiska zařízení volného času dětí a mládeže. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 26-27)

Dnes je naše společnost označována za postmoderní společnost, pro kterou je nezbytná věda a technika, která se projevuje v nejrůznějších oblastech. Knotová (2011, s. 13) považuje průnik vědy a techniky za akcelerátor ekonomiky, taktéž jsou jedním z faktorů, které ovlivňují nejen životní způsoby lidí, ale také existenci a fungování sociálních organizací. Otázkou zůstává, jak velký vliv má věda a technika na společnost i jedince samotného, do jaké míry jej ovlivňuje. Dnes je vidět, že tyto oblasti vzkvétají a neustále se vyvíjejí. Na trhu se objevuje mnoho novinek, produktů, které jsou dostupné pro člověka, jichž může využívat v běžném životě. Taktéž ve volném čase se objevuje věda a technika, které posunuly tuto oblast zase o kus dopředu. Ve volném čase je možné využít velké množství technik, čím lze dosáhnout a zefektivnit trávení volného času.

1.3 Faktory ovlivňující výběr činnosti volného času

Jedním z faktorů, jež ovlivňuje výběr činnosti pro volný čas, je dle Šeráka (2009, s.30) náročná práce ať už fyzicky či psychicky. Tato práce člověka vysiluje a zamezuje mu věnovat se ve volném čase náročnějším aktivitám, vyžadující jak tělesnou, tak duševní svěžest.

Na volný čas má vliv mnoho faktorů, jedním z nich mohou být podmínky společnosti, ať už se jedná o politické, ekonomické nebo sociální jevy jako je například krize státu, nezaměstnanost či hospodářská stagnace. Jako další faktory můžeme jmenovat demografické nebo i kulturní. Tyto činitele mohou volný čas podporovat či omezovat. (Šerák, 2009, s. 37) Volný čas i jeho samotné prožívání se mění v závislosti na našich společenských tradicích, na typu výchovy, vzorcích chování i samotných hodnotách a hodnotovém žebříčku. Taktéž nezbytnými faktory ovlivňující náš volný čas jsou pohlaví, věk, bydliště, povolání/profese, vztah k práci, nebo vzdělání. (Šerák, 2009, s. 37) Pojďme se detailněji zaměřit na jednotlivé faktory.

Věk

Všeobecně je známo, že v období puberty a dospívání mají mladí lidé mnohem více volného času než starší věkové kategorie. Je to dáno tím, že v dospělosti, kdy přibývá rodinných i pracovních povinností, je volný čas velmi omezen a počet volnočasových aktivit v této etapě lidského života klesá.

Pohlaví

Červenka (2004) vidí rozdíl v trávení volného času mezi muži a ženami. Ženy jsou zaměřeny dalo by se říct společensky či kulturně. Více času tráví ženy návštěvou nejrůznějších kulturních akcí (například divadla, galerie, koncerty), oproti mužům více čtou, naopak sportovním aktivitám se věnují méně. Muži milují sport, a proto se mu více věnují, ale nezapomínají se ve volném čase věnovat i sebevzdělávání.

Sociální skupina

Během lidského života patříme a jsme součástí několika sociálních skupin. V první řadě musíme zmínit rodinu jako primární sociální skupinu, dále je to sociální skupina přátel či pracovní skupina. Tyto skupiny nás významně ovlivňují, neboť každá z těchto zmíněných skupin má své pravidla, normy i systém hodnot, které ovlivňují, jak budeme trávit svou disponibilní dobu, tedy dobu, která je nám k dispozici a můžeme s ní nějakým

způsobem nakládat dle svého uvážení. Dá se říct, že rodina jako sociální skupina, její rodinné působení, má velmi významný vliv na trávení volného času a zejména na výběr volnočasových aktivit, rodina tak určuje, zda a jak moc jsou aktivity hodnotné, důležité. (Šerák, 2009, s. 38)

Bydliště

To, zda bydlíme na vesnici či ve městě se do jisté míry podílí na tom, jak trávíme volný čas. Na venkově se lidé věnují převážně praktickým činnostem, mezi něž lze zařadit údržbu domu, zahradničení nebo dokonce kutilství. Mnohem méně se objevují na vesnicích a odlehlejších místech od měst společenské zážitky spojené s kulturou. Realita je v dnešní době taková, že na venkově nenajdeme společenská zařízení v podobě kina, galerií, divadel či velkých sportovních hřišť. To může mít souvislost například životností samotné budovy nebo s množstvím finančních prostředků.

Na stav nemovitostí, např. kulturních domů v souvislosti prožíváním volného času upozorňoval již Pácl ve své publikaci z roku 1988: Na venkově vidíme kulturní domy často až dezolátním stavu, v případě zachovalého stavu kulturního domu se společenské akce spojené s kulturou odvíjí od aktivity místních organizací a spolků. (Pácl, 1988, s. 121) Taktéž Pácl (1988, s. 121) uvádí, že se v poválečném období na vesnicích zvýšila péče o kulturní a osvětovou činnost, byla rozšířena síť osvětových zařízení a biografů, dokonce vznikla i oblastní divadla se zájezdovými scénami. Takto se vesnice snažily přiblížit městům, které nabízely mnoho kulturního vyžití.

Dnes jsem svědkem, že vesnice spolupracují s městy na kulturních a společenských akcích, do měst přijíždí autobusy s milovníky divadelních představení, aby i jim byl zprostředkován kulturní zážitek, který bohužel na vesnicích nemají. Naproti tomu disponují města mnoha budovami, umožňující lidem kulturní, společenský či sportovní zážitek. Nabídka těchto aktivit je mnohem pestřejší než na venkově, vzniká větší konkurence v nabízení služeb, proto se zprostředkovatelé předhánají a nabízejí atraktivnější aktivity pro širokou veřejnost. (Pácl in Šerák, 2009, s. 40)

Profese

Šerák (2009, s. 40) se domnívá, že nepatřičný rozdíl v trávení volného času je vidět také co se týče profesí. Má za to, že dělníci, případně zemědělci tráví svůj čas praktickou činností – kutilstvím, procházkami, četbou nebo rekreací v přírodě. Zaměstnanci v jiných

sférách mají malinko odlišné aktivity, častěji se zúčastňují společenských a kulturních akcí, věnují se sportu nebo rádi cestují.

Vzdělání

Vzdělaní lidé si jsou vědomi a usilují u sebe o svůj celkový osobnostní rozvoj, mají zájem se rozvíjet, souvisí s tím pracovní angažovanost. Z výzkumu je známé, že se mnoho lidí neumí ve svém volném čase oprostít od práce a věnovat se jiné aktivitě či rodině a strávit s ní čas. (Musilová, 1999, s. 4) I přes vysokoškolské vzdělání jsou to právě tito lidé návštěvníky vzdělávacích, kulturních a společenských akcí. Pro některé jedince je práce na prvním místě, připisují jí významnou hodnotu a naopak volný čas není pro ně až tak důležitý. Existují však také jedinci s opačným názorem, kdy je pro ně volný čas významnější než právě zaměstnání, které vnímají jako jakousi nezbytnost. (Šerák, 2009, s. 41)

U Šmahela (in Spousta, 1994, s. 49-51) se liší faktory ovlivňující volný čas. Stejně jako Šerák, uvádí Šmahel věk a pohlaví, přidává však zdravotní stav či fyzickou kondici jedince, psychickou kondici, profesionální zakotvení a příslušnost ke společenské vrstvě. Především fyzická i psychická kondice má velký vliv na volbu povolání a aktivit mimo zaměstnání, podílí se také na našem životním stylu. Profesionální zakotvení a příslušnost ke společenské vrstvě uvádí Šmahel krásně na příkladu odlišnosti, politik či podnikatel bude trávit svůj volný čas jiným způsobem než například studenti či manuálně pracující dělníci. (Šmahel in Spousta, 1994, s. 49-51)

1.4 Funkce volného času

Mnoho autorů má různé členění funkcí, vždy popisují to, co stojí v jejich centru zájmu, zda se jedná o vztah společnosti k volnému času, nebo je pro ně přednější vztah jedince k volnému času, kdy se člověk svobodně rozhoduje u volby zájmových činností.

Knotová ve své knize zmiňuje Dumazediera, jenž rozlišil tři základní funkce volného času, které se vyskytují a střídají se u všech činností lidí. Jako první základní funkcí je odpočinek, následuje rozptýlení a rozvoj. (Knotová, 2011, s. 33) Jak je patrné ze slova odpočinek, jedná se především o čas, kdy má jedinec relaxovat, nabrat nové síly, jde o odstranění psychického i fyzického napětí, zmírnění únavy. Během rozptýlení jde o kompenzaci pracovní činnosti, snahou je zabavit se, najít si aktivitu zcela odlišnou od práce, může se jednat například o únik do fikce. Poslední funkcí je rozvoj, není potřeba

psát, že náplní této funkce je rozvoj osobnosti nejlépe po všech stránkách, je potřeba rozvoj neustále podporovat. Člověk se rozvíjí prostřednictvím nejrůznějších činností či aktivit, v osobnostním rozvoji může člověku napomoci sdružení, organizace, instituce zaměřující se na kulturní, společenské nebo i kreativní činnosti. (Knotová, 2011, s. 33)

Velmi známé je také rozdělení funkcí volného času od německého autora Opaschowského. Ten vytvořil následující dělení funkcí: (Opaschowski in Knotová, 2011, s. 33)

Rekreační – Tato funkce je podobná funkci odpočinku u Dumazediera. Cílem je odpočinek, relaxace, zotavení a nabrání sil.

Kompenzační – Jde o rozptýlení a zábavu, podobně jako u předchozího autora. Člověku napomáhá kompenzační funkce vyrovnávat to, co se mu v životě nedaří nebo zatím nedostává.

Enkulturační a edukační – Zaměřuje se na edukační oblast, hledá příležitost k celoživotnímu vzdělávání a učení, zahrnuje i kulturní aktivity.

Kontemplační – Napomáhá člověku hledat smysl života, u činností je důraz kladen na duchovní rozměr.

Participační – Ve volném čase je pozornost věnována spolkovým a občanským aktivitám. Této funkci jde o začlenění jedince do společnosti, o kontakt s prostředím i lidmi v něm.

Konzumní – spotřeba materiálních statků. Za materiální statky můžeme považovat cokoli, co uspokojuje naše lidské potřeby. Například si s přáteli ve volném čase sejdeme, zajdeme na večeři, spotřebujeme nějaké množství jídla a následně zaplatíme. V rámci volného času využíváme materiálních statků pro naše uspokojení a zároveň k naplnění našeho volného času.

Jak bylo zmíněno výše, pro autory je charakteristické, co stojí v jejich zájmu, zda se jedná společnost a volný čas nebo volný čas a jedinec. Právě Opaschowski nemá vyhraněný zájem, domnívá se, že všechny ním uvedené funkce volného času se prolínají, tvoří určitý celek a mají význam jak společenský, tak individuální. (Knotová, 2011, s. 33)

Zcela odlišné funkce volného času představuje Kratochvílová (in Knotová, 2011, s. 34), která uvádí pět základních funkcí, mezi něž řadí socializační, preventivní,

zdravotně-hygienickou, seberealizační a poslední formativně-výchovnou. Podobné funkce výchovy mimo vyučování prezentuje také Pávková se svými kolegy. Jednou z nich je funkce výchovně-vzdělávací. Snad všechny organizace či instituce, věnující se volnému času, si kladou za cíl rozvíjet schopnosti u věkových kategorií dětí a mládeže, zaměřují se na uspokojování jejich zájmů a potřeb, snahou je tyto věkové kategorie usměrnit a formovat žádoucí morální vlastnosti a postoje. V dnešní době je nabídka volnočasových činností velmi rozmanitá a pestrá, díky tomu se děti či mládež rozvíjí vědomostně, učí se novým dovednostem a osvojuje si návyky. Aktivní využití volnočasových aktivit nabízí dítěti prostor pro svou seberealizaci, pocit uspokojení, posílení sebevědomí i sebehodnocení, v neposlední řadě si děti i mládež dovedou vytvořit vlastní názor. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 39-40)

Zdravotní funkce souvisí s životním stylem. V rámci této funkce jde především o usměrnění režimu dne. Díky sportovním, pohybovým činnostem dochází ke kompenzaci náročného dne stráveného ve škole během vyučování. Mnoho institucí nabízí činnosti dětem i mládeži v útulném, příjemném prostředí za přítomnosti známých/blízkých lidí s cílem prožívat a sdílet radost a jiné emoce. Zařízení v neposlední řadě dbají nebo by měly dbát na zásady bezpečnosti během činnosti. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 40)

Díky sociální funkci je snahou výchovně-vzdělávacích institucí posilovat a rozvíjet komunikační dovednosti a sociální kompetence, seznamovat s pravidly společenského chování. V těchto zařízeních odpadá starost rodičů, protože o děti je postaráno, nicméně největším důraz je dle mého názoru kladen na snižování rozdílů mezi dětmi nebo mládeží pocházející z odlišného rodinného prostředí, neboť každá rodina má jiné majetkové poměry nebo odlišné rodinné vztahy. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 40)

V poslední době se výchovně-vzdělávací zařízení zaměřují preventivně a rozvojově. U dětí a mládeže je prevence orientována na sociálně-patologické jevy, mezi něž lze řadit například různé závislosti (alkohol, drogy, kouření), delikvence a kriminalita, záškoláctví, šikanování, patologické hráčství a mnohé další. Co se týče systému péče o děti a mládež, uvádí Pávková (2008, s. 41), že úspěšné jsou programy, ve kterých se kombinuje preventivní funkce výchovného působení a rozvojová funkce.

Podobné funkce uvádí také Hofbauer (2004, s. 14), zmiňuje funkci sociální, terapeutickou, ekonomickou. Součástí sociální funkce je socializace v mnoha různých

sociálních skupinách a prostředích, například v rodině apod. Nezbytné je sdružování a příslušnost, vidíme vztah ke skupině, ve které můžeme jako jedinci získat sociální uznání. Velmi zajímavá a nepostradatelná je funkce terapeutická, ta zaměřuje pozornost na zdraví, zdravý životní styl a prevenci proti chorobám. Z hlediska ekonomického zjistíme jak se daří hospodářství v našem státě a jak je oblast volného času užitečná pro společnost i jedince. Pávková (2008, s. 15) k ekonomickému hledisku dodává důležitost kolik prostředků investuje právě společnost do zařízení pro volný čas, a to zda a případně jakým způsobem se alespoň nějaká část vyložených nákladů vrátí.

1.5 Volný čas a právní systém ČR

Problematika volného času se objevuje nejen v různých publikacích mnoha autorů, ale je také zmíněna v zákonech a vyhláškách, proto uvedeme ty nejdůležitější legislativní dokumenty, které je potřeba znát, pokud se věnujeme problematice volného času. V první řadě je potřeba zmínit Listinu základních práv a svobod. V ní se uvádí, že každý člověk má základní práva a svobodu, které jsou zaručeny všem bez rozdílu. (Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 1992) Taktéž v Úmluvě o právech dítěte se ve článku č. 31 píše, že dítě má právo na odpočinek a volný čas, má právo účastnit se her a oddechových činností, které odpovídají jeho věku. Zároveň na právo svobodně se účastnit kulturního života a uměleckých činností. (MV ČR, 1991, s. 28)

Česká republika vydala školský zákon, tedy zákon č. 561/2004Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. V něm jsou uvedeny zásady a cíle vzdělávání, informace o jednotlivých vzdělávacích programech, jako je rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program a další. Nedílnou součástí zákona je i vymezení vzdělávací soustavy, škol a školských zařízení, detailně si školská zařízení popíšeme níže v podkapitole. Školský zákon zmiňuje výroční zprávy školských zařízení, hodnocení škol a jiných školských zařízení, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, důležité informace týkající se individuálního vzdělávacího plánu, formy vzdělávání na školách, výchovná opatření nebo také práva a povinnosti nejen žáků/studentů, ale i zákonných zástupců či pedagogických pracovníků. Tyto důležité informace a další jsou uvedeny u jednotlivých druhů vzdělávání, myslíme tím u předškolního, základního, středního, vyšší odborného a jiného vzdělávání. Za zmínku stojí také zájmové vzdělávání, jednotlivé druhy tohoto vzdělávání a organizace činnosti školských zařízení pro zájmové vzdělávání. (Zákon 561/2004Sb, 2005, s. 82-83)

Významným dokumentem je vyhláška č. 74/2005Sb., o zájmovém vzdělávání ve znění pozdějších předpisů. V úvodu nalezneme odpověď na otázku, kdo je účastník zájmového vzdělávání, detailní popis výchovně vzdělávacích činností zmíněného vzdělávání. Další část dokumentu je věnována typům školských zařízení pro zájmové vzdělávání, zde je uveden podrobný popis například střediska volného času, školní družiny či školního klubu. Taktéž je zmíněna oblast financování, úplaty za zájmové vzdělávání ve školských zařízeních.

Nejen pro studenty středních, vyšších odborných a vysokých škol, tak i zákonné zástupce účastníků zájmového vzdělávání a pedagogické pracovníky je určen zákon č. 563/2004Sb., o pedagogických pracovnících. Podobně jako v předchozí vyhlášce, je v úvodu tohoto zákona uvedeno mnoho nezbytných informací a to, kdo je pedagogický pracovník, jaké jsou předpoklady pro výkon pedagogické činnosti. Velmi důležité paragrafy pro oblast zájmového vzdělávání a oblast volného času jsou §16, zmiňující profesi vychovatele a §17 pedagog volného času. U všech výčtů pedagogických pracovníků je vždy uvedeno jakým způsobem získá tato osoba odbornou kvalifikaci a jakou činnost vykonává pedagogický pracovník, má se tím na mysli, zda se jedná o přímou pedagogickou činnosti, či nepřímou, a ve kterém zařízení může tato osoba pracovat.

Méně známým, ale však nezbytným zákonem je také zákon č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Konkrétně v §10 odstavci 2 se uvádí, že obce či kraj v samostatné působnosti mají za úkol vytvářet předpoklady pro sportovní, kulturní nebo jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí. V §6 zaměřuje sociálně-právní ochrana dětí svou pozornost na děti, kterým ať už zemřeli rodiče, nebo jejich rodiče neplní své povinnosti, zneužívají rodičovská práva či je nevykonávají; děti, jež vedou nemravný život a podobně. Právě u těchto dětí je věnována pozornost obecních úřadů na jejich využívání volného času. (zákon 359/1999, §32, odst. 1)

Hájek (2007, s. 42-43) uvádí důležitou oblast v zájmovém vzdělávání a tou je zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví ve školských zařízeních. Pro práci s dětmi je potřeba věnovat pozornost právě bezpečnosti, bezpečnostním předpisům. Jak zmiňuje Hájek, je bezpečnost chápána jako předpoklad a nezbytná součást profesní přípravy pedagogických pracovníků. Při práci s dětmi či podobnou věkovou skupinou přebírá právě pedagogický pracovník na školách či jiných školských zařízeních v době pobytu dětí za ně zodpovědnost, dohlíží tak nad nezletilými dětmi na jejich bezpečnost, pedagogický pracovník je zodpovědný taktéž na vzniklé či způsobené škody, které právě tyto děti v době dohledu způsobí. Zároveň je škola

nebo jiné školské zařízení schopna poskytnout pedagogickým pracovníkům odborné proškolení v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví, následně proškolený pedagog je povinen seznámit a poučit děti či mládež. Taktéž jsou pedagogové seznámeni s bezpečností a prevencí sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže.

Samozřejmě v našem státě jsou schváleny další zákony a vyhlášky týkající se oblasti volného času, zájmového vzdělávání nebo školských zařízení. Uvedli jsme několik základních legislativních dokumentů, které jsou nezbytné pro práci s dětmi a mládeží.

1.6 Zařízení pro výchovu ve volném čase

V rámci výchovy ve volném čase existuje mnoho zařízení věnující pozornost vzdělávání mimo vyučování. Mezi ně je potřeba zmínit školská zařízení v podobě školních družin, klubů. Avšak volný čas lze trávit i klubovnách, oddílech, volnočasových kroužcích, může se jednat o jednodenní či vícedenní pobyty v přírodě, například v podobě různých táborů. V těchto zařízeních patří mezi důležité prvky především hry a prožitkové techniky s metodami, dítě jako účastník kroužku nebo jiného zařízení či zájmového útvaru poznává a získává poznatky na základě svých prožitých zkušeností, událostí a sebepoznání. (Němec in Čech, 2007, s. 13) Níže se detailněji zaměříme na vybrané školy a školská zařízení i další zařízení věnující pozornost oblasti volnému času u dětí a mládeže.

1.6.1 Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Nejen ve školském zákoně, ale také ve vyhlášce o zájmovém vzdělávání je uveden výčet školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Mezi tyto zařízení se řadí školní družiny, školní kluby, střediska volného času. Všechny tyto typy organizací mají jeden společný znak, a tím je poskytování různých forem zájmových činností pro děti, žáky a mládež na školách a dalších školních zařízeních. Cílem je nabídnout klientům činnosti, které zefektivní jejich trávení volného času, ale zároveň získávají mnoho vědomostí, rozvíjí své dovednosti i svou osobnost.

Školní družina a školní klub

Převážná většina dětí na základních školách navštěvuje školní družinu (dále ŠD). Ta soustředí svou pozornost na žáky prvního stupně, plní nespočet funkcí, především má funkci výchovnou/vzdělávací, taktéž plní i zdravotní funkci. Právě při pobytu dětí ve školní družině jsou děti hravou formou vzdělávány. Taktéž je zajištěn rozvoj komunikativních kompetencí, neboť děti jsou zde v kontaktu nejen se svými vrstevníky, ale také s dospělými, od kterých se

mohou mnohé naučit a rozvíjet svou osobnost po všech stránkách. Pod pojmem zdravotní funkce si můžeme představit zajištění bezpečnosti dětí v době návštěvy ŠD, vychovatelky či vychovatelé dohlížejí na pořádek a bezpečnost v době, kdy rodiče či zákonní zástupci dětí jsou v zaměstnání. Vzhledem k tomu, že děti tráví určitou část dne soustředěním ve škole během vyučování, je v zájmu družiny nabídnout jim pestrou škálu zájmových aktivit a především dát jim prostor k pohybu. Školní družiny mohou organizovat svou zájmovou činnost v mnoha kroužcích taktéž pro další zájemce, kteří nenavštěvují školní družinu, za finanční úhradu. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 43-44) Taktéž je potřeba zmínit, že školní družina má za cíl realizovat rekreační a odpočinkové činnosti, veřejně prospěšné činnosti, samozřejmě zájmové činnosti, ale poskytuje i přípravu na školní vyučování. Toto zařízení se stává jakýmsi přechodným místem v době po skončení vyučování a odchodem do jiného zájmového zařízení (myslíme tím mimoškolní zařízení). Co se týče organizace školní družiny, je dětem k dispozici v ranních hodinách, tedy v době před začátkem vyučování (zhruba od 6 hodin do 8 hodin) a pochopitelně po skončení výuky v odpoledních hodinách (12-17 hodin). (Knotová, 2011, s. 58) Nicméně každá školní družina má svůj provoz, který se může lišit v porovnání s jinými družinami. Stejně jako škola, má ŠD stanovený vnitřní řád, ve kterém jsou uvedeny všechny potřebné informace týkající se jejího chodu, jsou zde vymezena pravidla činnosti družiny, podmínky docházky i podmínky spolupráce s rodiči či zákonnými zástupci dítěte i povinnosti ŠD právě ke zmiňovaným zákonným zástupcům dětí. (Knotová, 2001, s. 58)

Na školní družinu navazuje školní zařízení v podobě školního klubu (dále ŠK), který je určen žákům převážně druhého stupně základních škol. Podobně jako školní družiny mají ŠK stejný význam, pozornost věnují činnostem odpočinkovým, rekreačním, veřejně prospěšným, zájmovým i přípravě na vyučování. (Knotová, 2011, s. 58) Podoba zájmových činností je realizována formou kroužků, příležitostných aktivit a akcí i průběžnou nabídkou spontánních činností. (Hájek in Čech, 2007, s. 40) Často je školní klub zařízen jako herna, prostor pro neformální setkávání a komunikaci či jako čtenářský koutek nebo počítačové pracovny. Především je školní klub chápán jako místo, kde je mládež vedena k větší samostatnosti a zájmové činnosti jsou realizovány na principu dobrovolnosti u starších dětí. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 44)

Střediska pro volný čas dětí a mládeže

Střediska volného času nebo také domy dětí a mládeže či stanice zájmových činností, orientují svou pozornost na zájmové aktivity i vzdělávací činnosti. Jak uvádí Knotová (2011, s. 57) nabízí střediska pestrou škálu volnočasových aktivit pro širokou veřejnost zastupující děti, mládež i dospělé osoby, prakticky všem bez rozdílu na příslušnost k různým etnickým, sociálním nebo jiným skupinám.

Střediska volného času (dále SVC) mají mnoho forem zájmového vzdělávání, ty jsou stanoveny v §2 ve vyhlášce č. 74/2005Sb., o zájmovém vzdělávání. Jednou z nich je pravidelná zájmová činnost, jež je organizována zájmových útvarech typu kroužek, klub, oddíl, soubor a podobně. Nabízené jsou také zájmové činnosti příležitostné, které zahrnují cyklické akce charakteru výchovně vzdělávacího nebo rekreačního, příkladem může být pořádání turnajů, příměstské tábory, výlety nebo přednášky. V době prázdnin je pořádána prázdninová táborová činnost. SVC mohou realizovat osvětovou činnost, zaměřena je pozornost také na individuální práci s účastníky zájmového vzdělávání, jež vede k rozvoji nadání. V neposlední řadě nabízejí střediska volného času spontánní aktivity v podobě sportovišť, otevřených hřišť nebo se může jednat o internetové kavárny, čítárny nebo herny. (Hájek in Čech, 2007, s. 39)

Účastníci zájmového vzdělávání navštěvují pravidelně kroužky, oddíly nebo kluby v týdenních intervalech, tedy činnost středisek volného času je celotýdenní. Účastníci využívají tyto zájmové útvary za poplatek, který je stanoven vedením daného střediska. Samozřejmostí je zajištění pedagogického dohledu, pedagogičtí pracovníci mohou být zaměstnanci středisek volného času, ale i externí spolupracovníci. (Knotová, 2011, s. 57)

1.6.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení

Školská výchovná a ubytovací zařízení jsou uvedena ve vyhlášce č. 108/2005Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. Právě zde najdeme informace týkající se domova mládeže, internátu, školy v přírodě a také popsány účelová zařízení v podobě školní knihovny, plavecké školy a další. Níže zaměříme pozornost právě na ubytovací a výchovná zařízení.

Domov mládeže

Domov mládeže je školské zařízení, určeno pro žáky středních škol a studenty vyšších odborných škol, převážně těm žákům, kteří vzhledem k vzdálenosti školy a jejich bydliště,

nejsou schopni každý den do školy dojíždět. Poskytuje jim ubytování, stravování, výchovné působení na kvalifikované úrovni. Během pobytu žáků a studentů v domovech mládeže, je pozornost věnována nejen činností v režimu dne, přípravě na vyučování, ale také na trávení volného času a zaměřit jej účelně. Zájmové činnosti jsou stejně jako u školního klubu realizovány na principu dobrovolnosti ubytovaných, důležitou roli však hraje pestrá nabídka zájmových činností a především účinně motivovat žáky a studenty k jejich zapojení do těchto činností. (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 44) Zmiňované zájmové činnosti jsou jak organizované, tak příležitostné, samozřejmostí je respektování a uspokojování individuálních zájmů i v jiných zařízeních věnující se volnému času. (Knotová, 2011, s. 63)

Internát

Dalším typem školského výchovného a ubytovacího zařízení je internát, slouží dětem předškolního věku, žákům základních i středních škol se zdravotním postižením. Stejně jako domov mládeže, poskytuje internát obdobné služby, tedy výchovně vzdělávací činnost, ubytování a stravování, taktéž zajišťuje podmínky pro přípravu žáků na vyučování. (Pávková, 2014, s. 45) Ubytovaným je poskytnut prostor na rekreaci a odpočinek, zájmové činnosti, a to pravidelné, příležitostné, spontánní nebo organizované. Jako u domova mládeže je kladen důraz na dobrovolnost na činnostech a motivace.

Významnou oblastí je také výchova ke zdravému životnímu stylu, internát usiluje o vybudování a rozvíjení sebeobslužných návyků a také stravování. Především je ubytovaným na internátě poskytnuta speciálně-pedagogická podpora, lze zajistit rehabilitační péči i péči léčebně preventivní. Internát musí být prostorově i bezpečnostně řešený vzhledem k různým typům zdravotního postižení ubytovaných, jedná se o zrakové, mentální, tělesné, sluchové postižení. (Pávková, 2014, s. 45)

Škola v přírodě

Prostřednictvím školy v přírodě je dětem z mateřských škol a žákům, plnicím povinnou školní docházkou, zajištěn zotavovací pobyt ve zdravotně příznivém prostředí. Tato škola je vhodná především pro děti a žáky ze znečištěného prostředí. Vzdělávání se přizpůsobuje specifickým podmínkám, a proto není přerušeno. Během školy v přírodě se děti a žáci vzdělávají v učebnách nebo také venku, cíleno je na získání co nejvíce poznatků o přírodě, o regionu kde pobývají, historii apod. Díky tomuto vzdělávání je podpořena tvořivost, vlastní aktivita dětí, žáci mají prostor pro hry a především pro pohyb. Během pobytu v přírodě probíhá nejen

vzdělávání a příprava na vyučování, ale je zde i prostor pro volnočasové aktivity mimo vyučování, prostor pro klidové, odpočinkové činnosti i pohybové aktivity v podobě procházek, výletů, soutěží či turistiky. (Pávková, 2014, s. 47-48)

Jak uvádí Pávková (2014, s. 48-49) je pobyt ve škole v přírodě významný a užitečný. Nejen že děti tráví čas v krásném zdravém prostředí, mají dostatek pohybu, ale jsou vedeny také k péči o své zdraví v podobě osobní hygieny, dodržování pitného režimu i dbání na správnou stravu, získávají mnoho praktických zkušeností, rozvíjí své dovednosti, vědomosti, jsou osobnostně rozvíjeny v oblasti samostatnosti i mezilidských vztahů, kdy navazují nová přátelství, komunikují s vrstevníky i dospělými. Jednoznačně má škola v přírodě mnoho kladů a velký význam pro rozvoj dětí.

1.6.3 Školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Potřeba je zmínit i školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Tyto zařízení mají v našem státě velmi významné postavení, proto je nesmíme opomenout, je vhodné věnovat jim patřičnou pozornost. Mezi tyto zařízení se řadí dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav a diagnostický ústav. Jak název podkapitoly uvádí, jedná se o zařízení, ve kterých probíhá výchova dětí a mládeže na základě nařízení soudů. Podle Pilaře (in Knotová, 2007, s. 60) jsou do ústavní a ochranné výchovy umísťovány děti a mládež, kteří jsou sirotci, děti/mládež ze sociálně znevýhodněného prostředí – tedy děti, které jsou ohroženy sociálně-patologickými jevy, dále jsou to děti s výchovnými problémy (například se jedná o záškoláctví, útky z domova apod.), děti s výchovnými problémy na základě neurotické či psychiatrické diagnózy, a v neposlední řadě jsou to také děti, jež mají zkušenosti s kriminalitou. Jak zmiňuje Knotová (2007, s. 60), bývá především selhávající rodinné prostředí nebo jeho nestabilita primárním důvodem umístění dětí a mladých lidí do ústavní či ochranné výchovy.

Dětský domov a dětský domov se školou

Podle Pávkové (2008, s. 44) je úkolem dětských domovů (dále DD) nejen hodnotové využívání volného času, ale také kultivace zájmů a rozvíjení osobnosti dětí a mládeže. Všeobecně jsou do dětských domovů umísťovány děti ve věku 3-18 let bez závažných výchovných problémů, v některých případech jsou v DD až do ukončení jejich profesní přípravy, tedy maximálně do věku 26 let. O tyto děti se jejich rodina z nějakých důvodů nechce nebo nemůže postarat, a proto jsou umístěny právě do dětských domovů, kde jsou těmto dětem k dispozici pedagogové, kteří mají zájem na dětech. Jejich snahou

je podpořit, aby právě děti naplnily a smysluplně prožívaly svůj volný čas podobně jako děti vyrůstající a žijící v rodinách, zapojily se do různých zájmových činností, čím dochází k prevenci sociálně-patologických jevů. (Knotová, 2007, s. 60)

Úkolem dětských domovů je výchovně-vzdělávací působení, preventivní, zdravotní a také sociální. Děti a mladí lidé se vzdělávají ve školách v blízkosti dětského domova. Po návratu ze školy je nezbytné s žáky základních či středních škol věnovat potřebný čas přípravě na vyučování. Vychovatel/ka v dětském domově dohlíží také na rozvíjení sebeobslužných návyků u dětí (např. v hygieně, v péči o osobní věci či udržování pořádku). Veškeré budování návyků a vedení k sebeobslužným činnostem ocení děti pro svůj budoucí samostatný život. (Pávková, 2014, s. 51-52)

Děti v dětském domově mají právo udržovat kontakt s rodiči a naopak, rodiče mohou být s dětmi v telefonickém kontaktu, písemném nebo v lepším případě osobním v době návštěv. Pobyt dětí u rodičů musí být odsouhlasen příslušnou organizací, jež vykonává sociálně-právní ochranu dětí. (Knotová, 2007, s. 60)

Dětský domov se školou je zařízení pro děti, které mají výchovné problémy nebo závažné poruchy chování. Umístění a pobyt dítěte v tomto domově stanoví soud. Do DD se školou jsou umístěny především děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Děti žijící v tomto domově nenavštěvují školu v blízkém okolí, škola je zřízena jako součást dětského domova. Stejně jako v dětském domově jsou děti seskupeny do rodinných buněk (skupin) maximálně po 8 dětech. Taktéž je pozornost věnována volnočasovým aktivitám, které jsou organizované, činnosti jsou zájmové a cíleně připravované. (Knotová, 2007, s. 61) Výchovně-vzdělávací obsah v tomto zařízení je podobný jako DD zmíněném výše.

Výchovný ústav

Výchovný ústav chápeme jako zařízení pro mladé lidi ve věku 12-18 let se závažnými poruchami chování, mladí jsou zde umístěni na základě soudního nařízení o ústavní nebo ochranné výchově. Jako součást výchovného ústavu se zřizuje základní škola, speciální škola nebo střední škola. (Pávková, 2014, s. 53) Co se týče činností, jsou připravované s ohledem na možnost resocializace či reedukace. Ve stanoveném režimu je ukotvena výchova ve volném čase a uskutečňuje se v prostorách ústavu. Výchovné aktivity jsou realizovány ve výchovných skupinách, zpravidla je v nich 5-8 osob. (Knotová, 2007, s. 62) Právě vedení

mladých k využívání volného času a hodnotným zájmovým činnostem přispívá k prevenci sociálně-patologických jevů. (Pávková, 2014, s. 53)

Diagnostický ústav

Jedná se o zařízení, ve kterém jsou děti a mladí lidé umístěni dočasně na základě soudního nařízení, konkrétně po dobu 6-8 týdnů. Během této doby plní zařízení diagnostickou a rozmísťovací funkci, osoby v diagnostickém ústavu jsou následně umístěny na základě stanovené diagnózy do zařízení ústavní nebo ochranné výchovy (zařízení uvedeny výše). (Knotová, 2007, s. 62) Děti navštěvují v diagnostickém ústavu školu, je jim tedy poskytnuto vzdělání, zařízení plní funkci sociální, zdravotní a terapeutickou, zaměřuje se především na nápravu chování a sociálních vztahů. Během pobytu jsou děti rozděleny do výchovných skupin, jež se skládá ze 4-6 dětí, všechny výchovné skupiny jsou členěny dle věku nebo pohlaví dítěte. Prostřednictvím výchovného působení je snahou podpořit děti využívat volný čas. (Pávková, 2014, s. 51) Pravidelné zájmové činnosti jsou preferovány, ale jsou také nabízeny dětem a mladým lidem různé kulturní akce mimo zařízení nebo výlety. (Knotová, 2007, s. 62)

1.6.4 Školy poskytující vzdělávání ve volném čase

Důležitou roli hrají také školy zaměřující se na vzdělávání ve volném čase. Mezi tyto školy se řadí základní umělecké školy a jazykové školy. S těmito dvěma školami se detailněji seznámíme níže.

Základní umělecké školy a jazykové školy

Základní umělecké školy (dále ZUŠ) nabízí zájmové vzdělávání v esteticko-výchovné a umělecké oblasti pro děti, mládež i dospělým, kteří mají výrazné zájmy a schopnosti v esteticko-výchovné oblasti. Nabízí mnoho aktivit v různých oblastech, například taneční, hudební, literárně dramatické či výtvarné. Jednotlivé zájmové činnosti jsou zpoplatněny ročním poplatkem. Základní umělecké školy připravují své klienty (děti, mládež, dospělí) na studium na středních nebo vysokých školách s uměleckým zaměřením, připravují však také víkendová soustředění, prázdninové činnosti v podobě táborů a realizují kulturní vystoupení pro veřejnost i pro rodiče. (Knotová, 2011, s. 59; Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008, s. 44)

Jazykové školy jsou také jedním z typů školských zařízení pro výchovu ve volném čase a slouží k jazykovému vzdělávání, nabízejí především vzdělávací aktivity v podobě nejrůznějších jazykových kurzů. (Knotová, 2011, s. 59)

2 Kvantitativní výzkum

V této kapitole kvantitativního výzkumu se seznámíme s cílem výzkumu i dílčími cíli, popíšeme metodologii, stanovíme si výzkumné otázky pro výzkum, provedeme analýzu prostředí, ve kterém proběhl výzkum. Následně se seznámíme s metodami výzkumu, především popíšeme dotazník jako metodu sběru dat, popíšeme primární analýzu získaných dat a poté se budeme věnovat ověřování jednotlivých hypotéz. Detailně provedeme základní analýzu získaných dat, seznámíme se s ověřováním hypotéz a analýzou zjištěných korelací. V závěru výzkumu se budeme věnovat diskusi.

2.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem našeho výzkumu je zjistit, jakými hudebními aktivitami lidé tráví svůj čas. Cílem je zjistit, zda volbu hudebních aktivit ovlivňují faktory jako je například pohlaví respondentů, jejich dosažené vzdělání, bydliště apod. V případě, že se respondenti věnují hudebním aktivitám, zajímá nás, jak často se těmto aktivitám věnují.

Dílčí cíle

- zjistit, zda má pohlaví vliv na počet hudebních aktivit
- zjistit, zda existuje souvislost mezi pohlavím a volbou hudebních aktivit
- zjistit, zda existuje vztah mezi pohlavním respondentů v určité věkové skupině a volbou hudebních aktivit
- zjistit, zda má pohlaví vliv na to, jak často se respondenti věnují hudebním aktivitám
- zjistit, zda má vzdělání respondentů vliv na volbu hudebních aktivit
- zjistit, zda kraj, ve kterém respondenti bydlí, ovlivňuje volbu hudebních aktivit
- zjistit, zda velikost obce, odkud respondenti pochází ovlivňuje volbu hudebních aktivit

2.2 Volba metodologie

Pod výzkumem si můžeme představit „*systematické zkoumání přírodních nebo sociálních jevů s cílem získat poznatky, jež popisují a vysvětlují svět kolem nás.*“ (Hendl, 2004, s. 19) Pro náš výzkum jsme zvolili kvantitativní přístup, neboť existuje předpoklad, že právě lidské chování se do jisté míry může měřit a tedy i předpovídat. Zároveň je kvantitativní přístup k výzkumu jednou z možností použití v sociálních vědách. Tento přístup umožňuje „*hlubší poznání skutečnosti v její racionální obecnosti, ... jde o četnosti stejnorodých prvků.*“

(Chráška, 2003, s. 179) Jak uvádí Chráška (2003, s. 179) výhodou kvantitativního přístupu je přehlednost, stručnost a také syntetičnost výsledku.

Gavora (2000, s. 31) uvádí, že kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji, které se dají matematicky zpracovat. Výzkumník během kvantitativního výzkumu zaujímá postoj k jevům. V tomto případě je snahou výzkumníka držet si odstup od zkoumaných jevů, tímto se zajistí nestrannost pohledu. Při tomto výzkumu se respondenti neboli zkoumané osoby nemusí setkat s výzkumníkem, ten má výběr z mnoha metod získání dat (dotazník, sebehodnotící škály). Rozdíl mezi dvěma typy výzkumu (kvalitativní a kvantitativní) je také v jeho cíli. U kvalitativního výzkumu je cílem porozumět člověku, chápat jeho vlastní hlediska, tedy jak sám respondent vidí věci a posuzuje jednání. Každý člověk nebo skupina lidí je v tomto výzkumu jedinečný/á. Především se snažíme zkoumat vcelku, holisticky. Naproti tomu u kvantitativního výzkumu je úkolem třídit údaje a vysvětlit příčiny existence nebo změn jevů. (Gavora, 2000, s. 32) Další rozdíl je ve výběru respondentů/případů. Při výběru zkoumaných osob v kvantitativním výzkumu je snahou vybrat ty zkoumané osoby, které budou nejlépe reprezentovat jistou populaci. Naproti tomu si výzkumník kvalitativního výzkumu vybírá konkrétní případ (konkrétní skupinu žáků, konkrétního žáka). (Gavora, 2000, s. 32)

Každý výzkum má své jednotlivé etapy, kterých je vhodné držet se. Pojdme se tedy podívat na jednotlivé kroky empirického výzkumu. Před samotným začátkem výzkumu je potřeba si určit oblast výzkumu a problém, který bychom chtěli řešit. Nezbytné je také zdůvodnit, proč jsme si vybrali daný problém, jemuž chceme věnovat pozornost. Druhou etapou je analýza literatury, při výzkumu je potřeba mít dostatečné informace o problematice, literaturu sledujeme po celou dobu výzkumu.

Třetím krokem je formulace výzkumné otázky, po tomto kroku se dostáváme k formulaci hypotéz. Další etapou je operacionalizace. Abychom vůbec dokázali odpovědět na zformulované výzkumné otázky, je potřeba stanovit si, jak získáme potřebná data. Tedy zaměřujeme se na měřitelné proměnné. V další fázi navrhujeme plán sběru dat, výzkumný design, taktéž navrhujeme získání výběru, tedy vyjasňujeme si na jakou skupinu respondentů zaměříme pozornost a kde (na jakém místě) výzkum provedeme. Po volbě metod sběru dat a analýzy dat vstoupíme do terénu a snažíme se získat data, které budeme následně analyzovat a interpretovat. Předposlední fází je diskuse výsledků a interpretací, kdy zařazujeme své výsledky do provedeného výzkumu a kontextu současné literatury. Závěrečnou etapou

kvantitativního výzkumu je vytvoření zprávy o výzkumu. (Hendl, Remr, 2017, s. 55-60) Data získáváme pomocí měření, strukturovaného pozorování nebo dotazování. (Hendl, 2004, s. 19-20)

Ke zkoumání problematiky volného času lze využít Katalog volnočasových aktivit vytvořený J. Pospíšilem a jeho kolektivem. Autoři tohoto katalogu se snažili o sjednocení přístupu ke zkoumání struktury volného času jednotlivce. Nejen že prostřednictvím katalogu můžeme srovnávat respondenty v rámci výzkumů, ale lze také srovnávat naměřené výsledky napříč jednotlivými výzkumnými šetřeními. (Pospíšil, Pospíšilová, Trochtová, 2018, s. 20) Taktéž se zvýší dostupnost informací o způsobech prožívání volného času a jaký je jejich dopad na společnost. Katalog nám může velmi pomoci při identifikaci faktorů, jež volbu způsobu prožívání volného času ovlivňují, a zároveň napomáhá identifikovat pozitivní i negativní vlivy na volný čas. (Pospíšil, Pospíšilová, Trochtová, 2018, s. 21)

Vytvořený katalog je dostupný k nahlížení i ke stažení v elektronické verzi na webových stránkách www.leisureresearch.eu nejen výzkumníkům, ale i široké veřejnosti. Vytvořený dokument je velmi rozsáhlý. V současné době obsahuje „285 dílčích volnočasových aktivit, seskupených do 77 podkategorií a 9 hlavních kategorií.“ (Pospíšil, Pospíšilová, Trochtová, 2018, s. 20-21)

U zkoumání prožívání volného času je u katalogu hlavní výhodou velmi jednoduchý sběr dat. Při sběru dat prostřednictvím dotazníků, je aktivita označena kódem z katalogu, v případě může být doplněna o měření sekundárních proměnných, mezi něž můžeme řadit časové dotace jednotlivých aktivit u respondenta (tedy frekvenci a časový rozsah), dále vztah respondenta k aktivitě (zajímá nás, jak je aktivita u dotazovaného oblíbená) a v neposlední řadě způsob organizace aktivity (s/bez vnější organizace). (Pospíšil, Pospíšilová, Trochtová, 2018, s. 24) Nicméně poslední bod organizace aktivity se s našim dotazníkem nevyskytuje.

2.3 Stanovení výzkumných otázek a hypotéz

Na základě našeho cíle jsme v našem výzkumu Hudební aktivity ve volném čase sestavili následující výzkumné otázky s hypotézami.

Výzkumná otázka č. 1:

Má pohlaví vliv na počet hudebních aktivit?

H1₀: Mezi pohlavím a počtem hudebních aktivit není statisticky významný vztah. Tedy počet hudebních aktivit nezávisí na pohlaví.

H1_A: Mezi pohlavím a počtem hudebních aktivit je statisticky významný vztah. Počet hudebních aktivit závisí na pohlaví.

Výzkumná otázka č. 2:

Má pohlaví dotazovaného vliv na volbu hudebních aktivit (zpěv, aktivní poslech hudby, hra na hudební nástroj)?

H2₀: Mezi pohlavím dotazovaného a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah a tedy pohlaví nemá vliv na volbu hudebních aktivit.

H2_A: Mezi pohlavím dotazovaného a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah a tedy pohlaví má vliv na volbu hudebních aktivit.

Výzkumná otázka č. 3:

Má velikost obce (odkud dotazovaní pochází) vliv na volbu hudebních aktivit?

H3₀: Mezi velikostí obce (odkud dotazovaní pochází) a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah. Velikost obce nemá vliv na volbu hudebních aktivit.

H3_A: Mezi velikostí obce (odkud dotazovaní pochází) a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah. Velikost obce má vliv na volbu hudebních aktivit.

Výzkumná otázka č. 4:

Má pohlaví ve věkové skupině 15-19 let vliv na volbu hudebních aktivit?

H4₀: Mezi pohlavím ve věkové skupině 15-19 let a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah. Pohlaví u této věkové skupiny nemá vliv na volbu hudebních aktivit.

H4_A: Mezi pohlavním ve věkové skupině 15-19 let a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah. Pohlaví u této věkové skupiny má vliv na volbu hudebních aktivit.

Výzkumná otázka č. 5:

Má vzdělání vliv na volbu hudebních aktivit?

H5₀: Mezi vzděláním a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah.

H5_A: Mezi vzděláním a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah.

Výzkumná otázka č. 6:

Má kraj, ve kterém respondenti žijí, vliv na volbu hudebních aktivit?

H6₀: Mezi krajem, ve kterém respondenti žijí, a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah.

H6_A: Mezi krajem, ve kterém respondenti žijí, a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah.

Výzkumná otázka č. 7:

Má pohlaví vliv na to, jak často se respondenti věnují hudebním aktivitám?

H7₀: Mezi pohlavím a časem věnovaným hudebním aktivitám není statisticky významný vztah.

H7_A: Mezi pohlavím a časem věnovaným hudebním aktivitám je statisticky významný vztah.

2.4 Analýza prostředí

Pro sběr dat jsme zvolili prostý náhodný výběr respondentů. Pro tento výběr je charakteristické, že všechny prvky souboru (v našem případě populace ČR od 15 let) mají stejnou pravděpodobnost, že budou vybrány. (Chráška, 2007, s. 20)

Věková hranice respondentů byla stanovena od 15 let výše. Respondenti, kteří dostali do rukou vytištěný dotazník pocházeli z celé České republiky, tudíž sběr dat proběhl celoplošně v rámci celé České republiky. Ze zpracování dat bylo patrné, že se jednalo o respondenty z různých věkových skupin, vyplněné dotazníky se navrátily od studentů středních škol, studentů vysokých či vyšších odborných škol, dospělých pracujících osob, zastoupena byla také věková skupina senioři. Vše si důkladně rozebereme v podkapitole Základní analýza získaných dat.

2.5 Metody výzkumu

V této podkapitole se detailně seznámíme s metodami sběru dat, metodami primární analýzy získaných dat a také popíšeme metody, kterými jsme ověřovali hypotézy.

2.5.1 Metody sběru dat

Pro kvantitativní výzkum existuje mnoho metod, kterými lze sbírat a získávat data od respondentů. V našem případě jsme data získali velmi častou metodou a to dotazníkem. Gavora (in Chráska, 2007, s. 163) charakterizuje dotazník jako „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí*.“ Chráska (2007, s. 163) uvádí, že v případě dotazníku se jedná o „*soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba odpovídá písemně*.“ Tato metoda sběru dat má mnoho výhod, především se jedná o rychlé, ekonomické shromáždění požadovaných dat od velkého počtu dotazovaných osob (respondentů). (Chráska, 2007, s. 164)

Provedení dotazníkového šetření může probíhat různými způsoby, například rozeslat poštou, předat dotazník osobně nebo prostřednictvím další osoby. (Chráska, 2007, s. 174) Naše šetření probíhalo především formou osobního předání dotazníků vybraným respondentům, v některých případech jsme využili další osoby, které dále předaly vytvořený dotazník. Díky osobnímu předání jsme docílili stoprocentní návratnosti, což je u tohoto způsobu sběru dat výhodou. Jak uvádí Chráska (2007, s. 175) je důležité zajistit respondentům záruku, že získaná data nebudou použity proti nim, a bude vyplňujícím zajištěna anonymita, kterou jsme samozřejmě našim respondentům zajistili. Prostřednictvím anonymního dotazníku můžeme získat pravdivější informace, avšak na druhou stranu, je zde i riziko neodpovědného vyplňování či recese.

Dotazník jako metoda má určitou strukturu a musí splňovat požadavky, co v něm musí být obsaženo. Odkaz na vytvořený dotazník je přiložen v příloze této diplomové práce. Přejdeme raději k samotnému popisu našeho vytvořeného dokumentu. Celkový vzhled dotazníku je rozložen do 4 částí. Vstupní část je věnována úvodu, slouží k seznámení respondenta s dotazníkem. Ten obsahuje informace o jeho zaměření na problematiku hodnot, hudby a volného času. Důležitými položkami jsou položky kontaktní, které, jak vypovídá název, slouží a vytváří kontakt mezi respondentem a výzkumníkem. (Chráska, 2007, s. 164) Neopomněli jsme zmínit respondentovi, že náš dotazník je zcela anonymní, proto není požadován jeho podpis.

Druhá část má za cíl zjistit osobní a rodinnou charakteristiku dotazované osoby. Úkolem je zjistit prostřednictvím otevřených a uzavřených otázek demografické údaje respondenta, tedy odkud pochází (ze kterého kraje a jaká je velikost respondentovy obce), jeho pohlaví, věk. Zajímá nás momentální situace dotazovaného (zda se jedná o studenta, ne/zaměstnanou osobu, osobu pobírající důchod apod.), jeho rodinná situace, nejvyšší dosažené vzdělání nejen respondenta, ale i jeho rodičů. Otázky této části jsou formulovány jako otevřené položky, na které může dotazovaný odpovědět vlastními slovy, nejsou mu navrhovány žádné hotové odpovědi. Objevují se však i uzavřené položky, kdy si respondent může vybrat odpověď z nabízených možností. Převážná většina odpovědí na otázky v této části je definována jako polytomické položky, tedy položky, u kterých se předpokládá více odpovědí než dvě. Příkladem mohou být výběrové, výčtové a stupnicové položky. (Chráska, 2007, s. 166) Nejčastěji se v našem dotazníku nabízí respondentovi položky výběrové či výčtové, které dotazovanému nabízí několik odpovědí, z nichž si jednu vybere. Zároveň jsme do dotazníku zahrnuli položky polouzavřené, kdy respondentovi nabízíme na výběr několik odpovědí, a v případě, že mu nevyhovuje žádná z nabízených, je k dispozici položka „jiná odpověď“. (Chráska, 2007, s. 166-167)

Další část je věnována tématu hodnot. Zde je vytvořena tabulka obsahující 66 hodnot. Úkolem respondenta je, aby ke každé uvedené hodnotě udělil bod 1-10, kdy stupeň 1 uvádí hodnotu nejméně důležitou pro dotazovaného. Naopak stupeň č. 10 vypovídá, že hodnota je pro vyplňující osobu nejvíce důležitá. V této tabulce se jedná o polouzavřené položky, především jde o typ Likertovy škály.

Ve čtvrté části dotazníku jsme se zaměřili na hudební aktivity a prožívání volného času. V této pasáži nás zajímá, kolik volného času má respondent ve všední den a také o víkendech. Odpovědi na tyto dvě otázky jsou výčtové, kdy se pouze zakroužkuje nejvíce odpovídající možnost. Dále je vytvořena tabulka, v níž jsou uvedeny obvyklé hudební aktivity. Respondent má za úkol napsat k hudebním činnostem, kterými se zabývá (pravidelně či sezónně), jak často a kolik času se aktivitě věnuje. V případě, že se v tabulce nevyskytuje oblíbená aktivita, lze ji bez problému dopsat. Respondent odpovědi nevypisuje, má k dispozici výčet možných odpovědí, tudíž uvádí pouze možnost z výběru. Uvedeme příklad pro lepší pochopení. Na otázku, jak často se respondent věnuje aktivitě, odpoví výběrem písmena, které vystihuje danou odpověď (například uvede možnost G – o víkendech pravidelně). Stejně tak zvolí písmeno z výběru u otázky kolik času věnuje aktivitě. Další

otázky mají možnost otevřených odpovědí, zde nás zajímá, které interprety, skupiny, hudební směry, skladby nebo případně autory dotazovaný poslouchá, a v případě, že hraje respondent na hudební nástroj, požaduje se po něm, aby uvedl o jaký se jedná.

Závěr celého dotazníku patří poslední tabulce (aktivity ve volném čase). Ta je vytvořena stejně jako tabulka předchozí o hudebních aktivitách. Respondent tedy uvede výčet všech aktivit kromě hudebních, kterým se věnuje ve volném čase v průběhu celého roku. Může zmínit také sezónní aktivity (lyžování, bruslení, turistika apod.) K těmto činnostem uvede také jak často a kolik času jí věnuje.

2.5.2 Metody primární analýzy získaných dat

Abychom mohli z nasbíraných dat vyčíst další potřebné informace, je nutné data zpracovat. Pro primární analýzu zjištěných dat jsme museli data uspořádat a sestavit tabulky četností, abychom mohli graficky znázornit získaná naměřená data. (Chráška, 2006, s. 43) Díky vytvořeným tabulkám četností a grafům jsme mohli snadněji odpovědět na stanovené otázky výzkumu (hypotézy). Pro tabulku četností je potřeba znát celkovou četnost (n) i četnost naměřené hodnoty (n_i). Někdy je vhodné doplnit tabulku o relativní četnost, ta nám popisuje, jak velká část z celkového počtu hodnot připadá na danou hodnotu (kategorii). Relativní četnost je možné vyjádřit i v procentech, v tomto případě by se vypočítaná hodnota f_i vynásobila 100%. (Chráška, 2006, s. 43)

2.5.3 Metody ověřování hypotéz

Pro ověřování hypotéz v našem výzkumu jsme zvolili statistickou metodu pro analýzu dat – test dobré shody chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Obecně nám statistické testy významnosti určují, zda je mezi proměnnými (jevy) vztah. Test dobré shody chí-kvadrát nám ověřuje, zda se naměřené četnosti v pedagogické realitě odlišují od teoretických četností, jež odpovídají nulové hypotéze. (Chráška, 2007, s. 63) Na začátku testu dobré shody chí-kvadrát je potřeba stanovit si nulovou a alternativní hypotézu. Nulová hypotéza (H_0) nám předpokládá, že mezi pozorovanými jevy není statisticky významný vztah. Naproti tomu, alternativní hypotéza (H_A) nám říká opak, tedy že mezi zkoumanými jevy se předpokládá statisticky významný vztah.

To zda přijmeme či odmítneme uvedené hypotézy, rozhodneme na základě testování nulové hypotézy. U tohoto testu je důležité testové kritérium, které nám označuje číselnou charakteristiku odvozenou ze zjištěných dat. Samotným testovým kritériem (χ^2) je pak

vypočítaná číselná hodnota, kdy nám písmeno P značí pozorovanou četnost, písmeno O označuje očekávanou četnost. (Chráska, 2007, s. 65-66)

$$x^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

Po vypočítání vzorce srovnáme vypočítané testové kritérium s kritickou hodnotou ze statistické tabulky, v našem výzkumu jsme vždy hledali na hladině významnosti 0,05. Hladina významnosti obecně určuje pravděpodobnost, že nesprávně odmítneme nulovou hypotézu. Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s danou kritickou hodnotou, a zjistíme, že testové kritérium je menší než kritická hodnota, znamená to, že mezi zkoumanými jevy není statistická významnost a přijímáme nulovou hypotézu. V případě, že je testové kritérium větší než kritická hodnota v tabulce, odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní. Tedy mezi jevy je statistická významnost. (Chráska, 2007, s. 66)

Abychom zjistili, zda mezi dvěma pozorovanými jevy v našem výzkumu je významný vztah, použili jsme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. (Chráska, 2007, s. 69) Znovu jsme si stanovili nulovou a alternativní hypotézu. Dále jsme vypočítali očekávané četnosti (O) pro každé pole kontingenční tabulky, které odpovídají platnosti nulové hypotézy.

$$\frac{(P - O)^2}{O}$$

Vypočítané testové kritérium (χ^2) pro celou kontingenční tabulku nám určuje, jak velký rozdíl je mezi skutečností a nulovou hypotézou. Aby se mohla posoudit hodnota vypočítaného testového kritéria pro celou kontingenční tabulku, je potřeba určit stupně volnosti pro celou tabulku (kontingenční). Dané stupně volnosti v tabulce zjistíme díky počtu řádků a sloupců, kdy r nám značí řádky v tabulce a s sloupce. (Chráska, 2007, s. 70-71)

$$f = (r - 1) * (s - 1)$$

Následně jsme na základě zvolené hladině významnosti 0,05 a daných stupňů volnosti srovnali vypočítané testové kritérium s kritickou hodnotou v tabulce a rozhodli o přijetí či odmítnutí stanovených hypotéz.

Dále jsme použili znaménkové schéma pro kontingenční tabulku. V našem případě nám nestačilo pouze zjistit, zda je/není mezi zkoumanými jevy statisticky významný vztah.

Díky znaménkovému schématu můžeme zjistit, kde přesně se v kontingenční tabulce projevuje významný vztah a jak tento vztah můžeme interpretovat. (Chráska, 2007, s. 73-74)

$$z = \frac{n * n_p - n_r * n_s}{\sqrt{n_r * n_s (n - n_r) * (n - n_s)}} * \sqrt{n}$$

Ve druhém vzorci značí n celkovou četnost v kontingenční tabulce, n_p je pozorovaná četnost v určitém poli tabulky, n_r je marginální (okrajová) četnost v řádku tabulky a v závěru n_s je marginální četnost ve sloupci kontingenční tabulky. (Chráska, 2007, s. 74)

Dle výsledků testování pro každé pole celé kontingenční tabulky přiřadíme k jednotlivým hodnotám z znaménka (buď + nebo -). Jedno znaménko se přiřadí, pokud je rozdíl mezi pozorovanou a očekávanou četností statisticky významný vztah na hladině významnosti 0,05, pokud platí $1,96 \leq z < 2,58$, dvě znaménka pokud platí $2,58 \leq z < 3,30$ a tři znaménka v případě, že vypočítaná hodnota odpovídá podmínce $3,30 \leq z$. (Chráska, 2007, s. 75) Toto znaménkové schéma nám pomohlo zjistit, zda je v daném poli tabulky závislost, zda se jedná o kladnou či zápornou závislost, a jaká je její významnost.

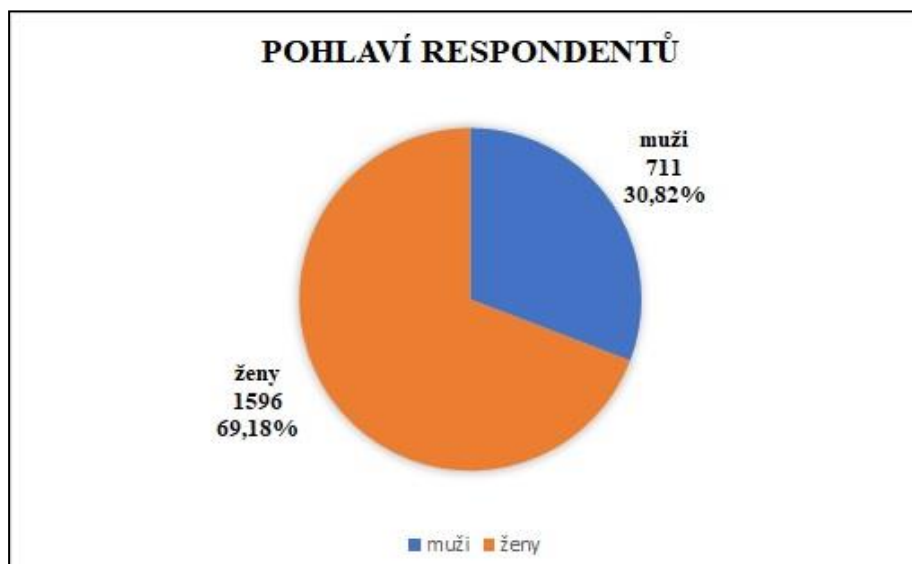
Během výzkumu jsme také využili analýzu rozptylu při jednoduchém třídění, která „analyzuje difference průměrů sledované závisle proměnné mezi skupinami, které jsou určeny jednou kategoriální nezávisle proměnnou (faktorem).“ (Hendl, 2004, s. 339) V této metodě nás zajímá a zkoumáme, zda skupiny, jež jsou vytvořeny tímto kategoriální faktorem, jsou podobné nebo zda jednotlivé průměry tvoří identifikované shluky. Má-li „faktor jen dvě kategorie (úrovně), úloha je totožná s testováním rovnosti průměru ve dvou nezávislých výběrech pomocí t-testu nebo testování hypotézy, že korelační koeficient mezi závisle proměnnou a binární proměnnou určující příslušnost měření do jedné z obou skupin má nulovou hodnotu.“ (Hendl, 2004, s. 339)

Základní hypotéza (tedy nulová hypotéza) předpokládá, že všechny průměry v jednotlivých populacích/skupinách jsou stejné. Znamená to tedy, že faktor neovlivňuje závisle proměnnou. (Hendl, 2004, s. 340)

2.6 Základní analýza získaných dat

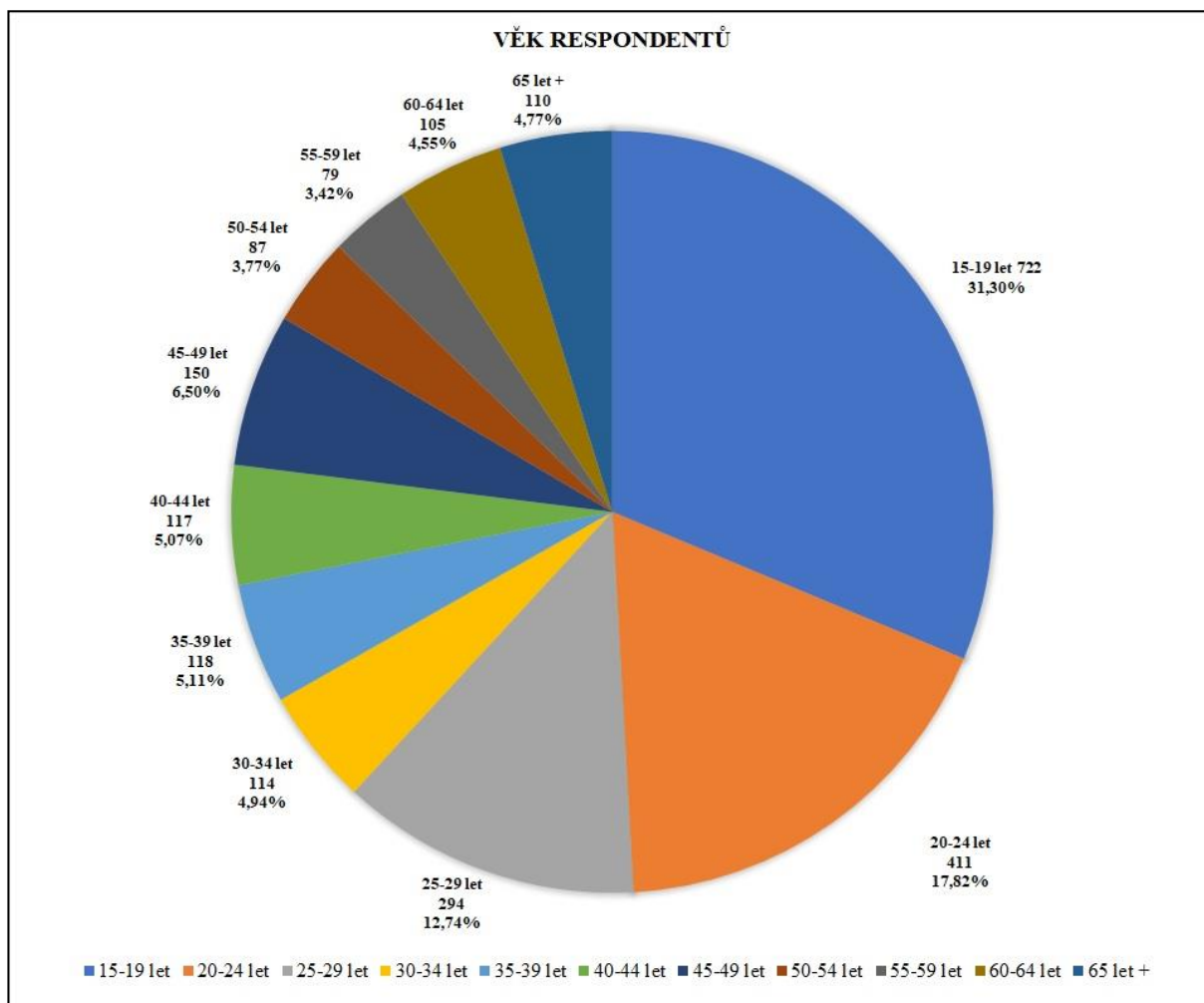
V této podkapitole se budeme zabývat analýzou získaných dat. Vždy nejprve uvedeme graf, který následně detailně popíšeme. V základní analýze získaných dat jsme se zaměřili na rozdělení respondentů dle pohlaví, věku, kraje a bydliště (respektive dle velikost obce) a

vzdělání respondentů. V neposlední řadě uvedeme také graf s přehledem všech hudebních aktivit, kterým se respondenti věnují ve svém volném čase a které zaznačili v dotazníkovém šetření.

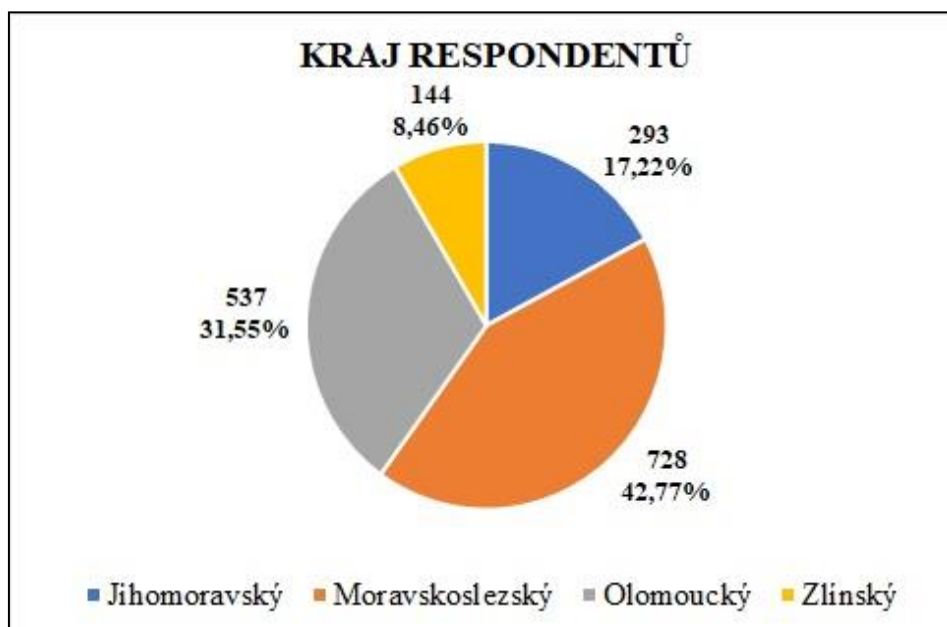
Graf č. 1: Rozložení respondentů dle pohlaví

Graf č. 1 zobrazuje rozdělení respondentů podle pohlaví. Naši respondenti, kteří se zapojili do výzkumu, pocházeli z České republiky ve věku od 15 let a výše. Celkem se zapojilo 2307 respondentů, z toho 711 mužů (30,82 %) a 1596 žen (69,18 %). Vidíme tedy, že do výzkumu se zapojily převážně ženy.

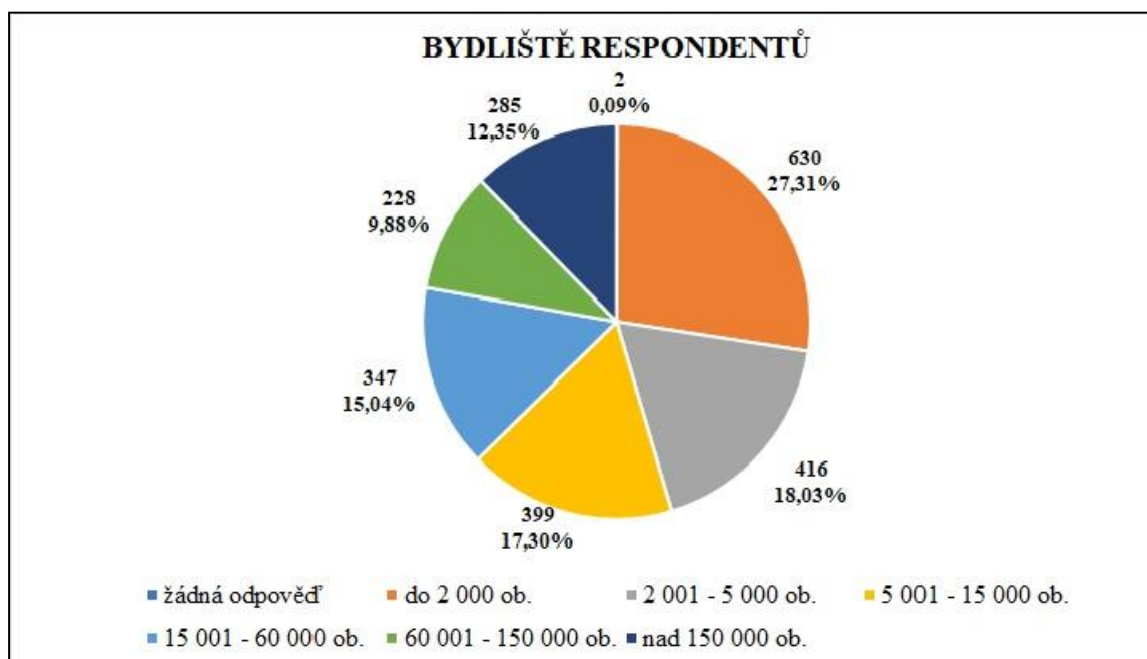
Graf č. 2: Rozložení respondentů dle věku

Graf č. 2 znázorňuje rozložení respondentů dle věku. Můžeme vidět mnoho věkových skupin. Celkem se zapojilo 2307 respondentů obou pohlaví. Nejvíce zastoupenou věkovou skupinou jsou mladí lidé ve věku 15-19 let, těch se zapojilo 722 respondentů (31,30%). Věková skupina 20-24 let má 411 osob (17,82%), třetí početnou věkovou skupinou je skupina 25-29 let, zapojeno 294 respondentů (13%). Do výzkumu se zapojily také další věkové skupiny. Celkem 114 osob (4,94%) ve věku 30-34 let, 118 osob (5,11%) ve věku 35-39 let, 117 osob (5,07%) ve věku 40-44 let, 150 osob (6,50%) ve věku 45-49 let, 87 osob (3,77%) ve věku 50-54 let, 79 osob (3,42%) ve věku 55-59 let, 105 osob (4,55%) ve věku 60-64 let a 110 osob (4,77%) ve věku 65 let +.

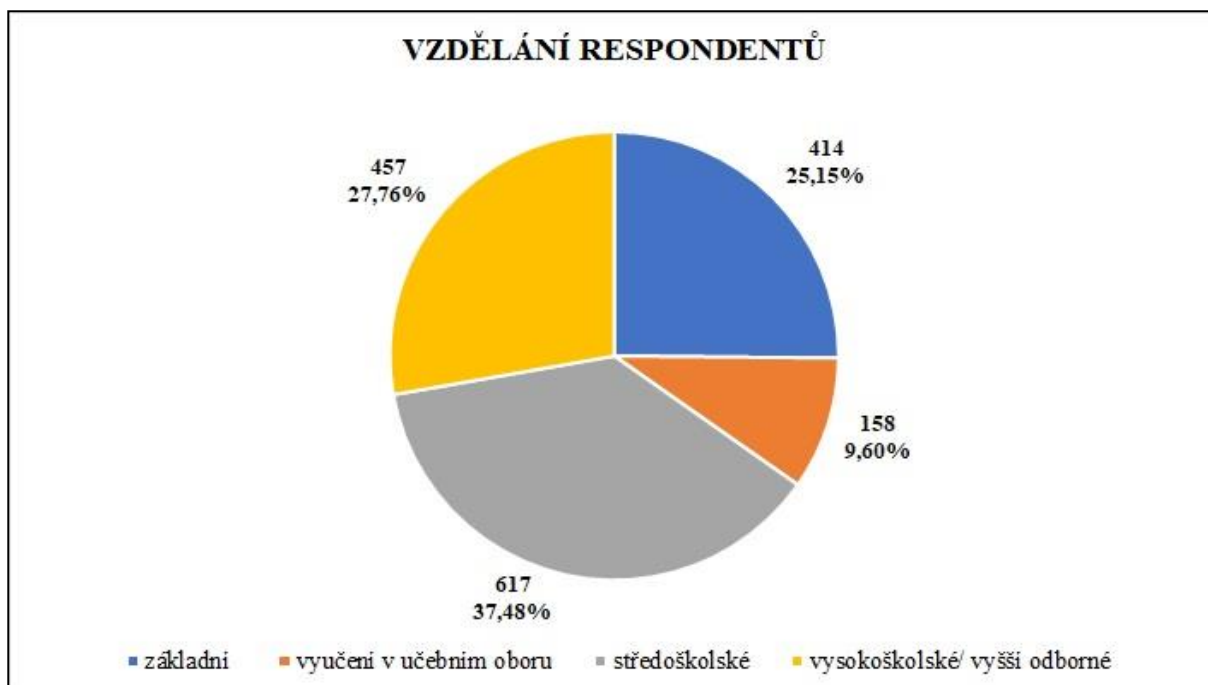
Graf č. 3: Rozložení respondentů dle kraje, ve kterém bydlí

Graf č. 3 znázorňuje rozložení respondentů dle kraje, ve kterém bydlí. Jak je vidět, nejsou zde obsaženy všechny kraje České republiky. Tyto chybějící kraje měly velmi malou četnost, a proto jsme je nezařadili do statistické analýzy. Nejčetnější odpovědi byly u respondentů v Moravskoslezském kraji 728 osob (42,77%), druhý je kraj Olomoucký 537 osob (31,55%), následuje Jihomoravský kraj 293 osob (17,22%) a ve Zlínském kraji se nacházelo 144 osob (8,46%), které se zapojily do našeho výzkumu.

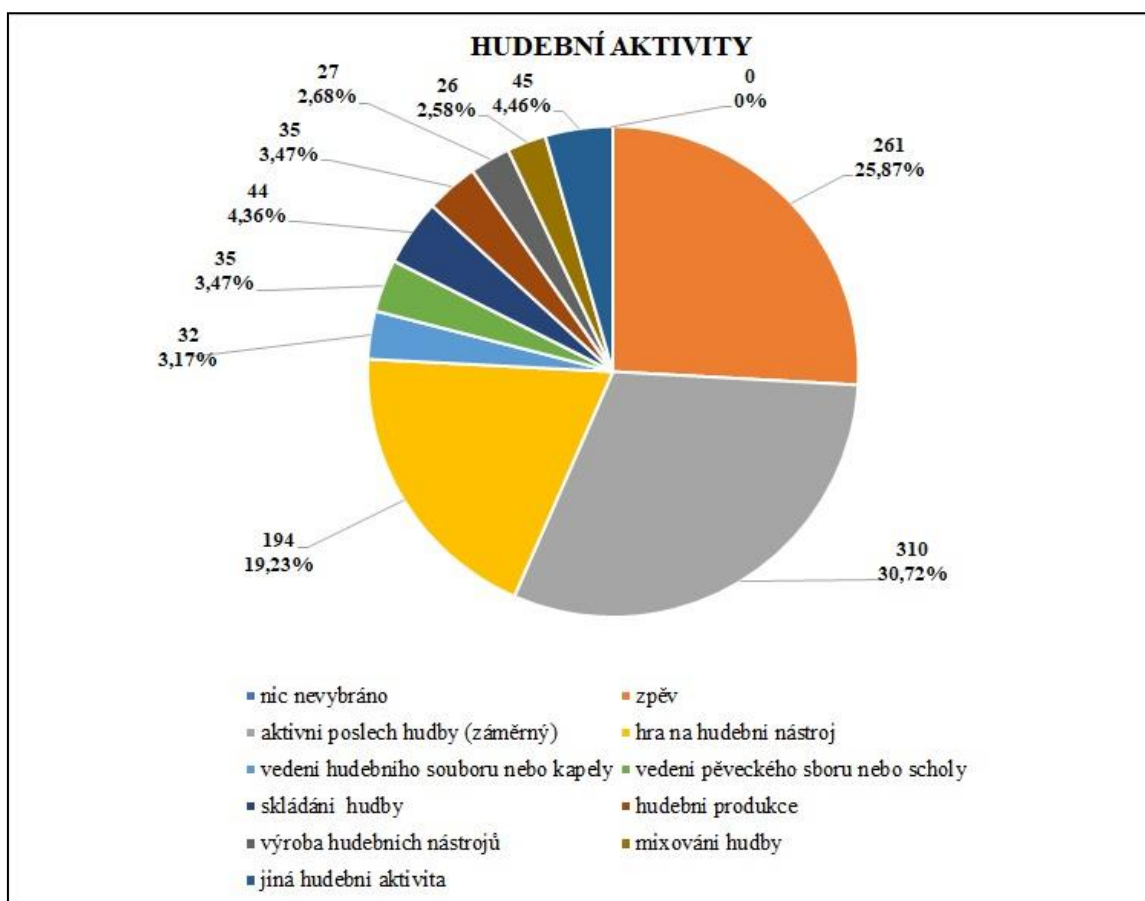
Graf č. 4: Bydliště respondentů dle velikosti obce

Graf č. 4 zobrazuje rozdělení respondentů dle bydliště, konkrétně dle velikosti jejich obce. Žádnou odpověď zvolily 2 osoby (0,09%), 630 osob (27,31%) bydlí v obci do 2 000 ob., 416 osob (18,03%) pochází z obce s 2 001 - 5 000 ob., 399 osob (17,30%) pochází z obce s 5 001 - 15 000 ob., 347 osob (15,04%) pochází z obce s 15 001 - 60 000 ob., 228 osob (9,88%) pochází z obce s 60 001 - 150 000 ob. a 285 osob (12,35%) bydlí v bydlišti nad 150 000 ob. Tedy můžeme říct, že nejvíce respondentů pocházelo z obce do 2 000 obyvatel. Vzhledem k tomu, že možnost Žádná odpověď má velmi nízkou četnost, nezařadili jsme ji do další statistické analýzy.

Graf č. 5: Vzdělání respondentů

Graf č. 5 znázorňuje dosažené vzdělání respondentů, jež se zapojili do výzkumu. Do výzkumu se zapojilo 414 osob (25,15%) se základním vzděláním, 158 osob (9,60%) vyučených v učebním oboru, 617 osob (37,48%) se středoškolským vzděláním a v neposlední řadě 457 osob (27,76%) s vysokoškolským či vyšším odborným vzděláním. Nejčastěji tedy ve výzkumu odpovídali lidé se středoškolským vzděláním, vysokoškolským a se základním vzděláním.

Graf č. 6: hudební aktivity

Šestý graf znázorňuje výčet všech hudebních aktivit, kterým se respondent věnuje ve svém volném čase. Nikdo z respondentů nezvolil variantu "nic nevybráno". Respondenti uvedli, že se věnují zpěvu (25,87%), aktivně poslouchají hudbu (30,72%), hrají na hudební nástroj (19,23%), vedou hudební soubor nebo kapelu (3,17%), vedou pěvecký sbor nebo scholu (3,47%), skládají hudbu (4,36%), věnují se hudební produkci (3,47%), vyrábí hudební nástroje (2,68%), mixují hudbu (2,58%) a věnují se jiné hudební aktivitě (4,46%). Lze tedy říci, že nejvíce se respondenti ve svém volném čase věnují zpěvu, poslechu hudby, hře na hudební nástroj a jiným hudebním aktivitám, které nejsou ve výběru. V závěru je potřeba říci, že hudební aktivity s nízkou četností nebyly zařazeny do dalších statistických analýz, vybrali jsme pouze zpěv, aktivní poslech hudby, hru na hudební nástroj a položku jiné hudební aktivity.

2.7 Ověřování hypotéz a analýza zjištěných korelací

Vzhledem k tématu výzkumu Hudební aktivity ve volném čase jsme si stanovili 7 hypotéz, z nichž každou budeme podrobně analyzovat a zjišťovat výsledky.

Výzkumná otázka č. 1:

Má pohlaví vliv na počet hudebních aktivit?

H_{I0} : Mezi pohlavím a počtem hudebních aktivit není statisticky významný vztah. Tedy počet hudebních aktivit nezávisí na pohlaví.

H_{IA} : Mezi pohlavím a počtem hudebních aktivit je statisticky významný vztah. Počet hudebních aktivit závisí na pohlaví.

Pro snadnější pochopení přiložené tabulky č. 1 s analýzou rozptylu je potřeba seznámit se s jednotlivými zkratkami, které užíváme v tabulce. Písmeno A nám označuje průměry, SD je označení pro směrodatnou odchylku. Výsledek testu analýzy rozptylu je $F= 33,940$, což je vysoká hodnota, p je neprůkazné, je totiž nižší než hodnota 0,001. Proto tedy odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní. Počet hudebních aktivit závisí na pohlaví. Z tabulky můžeme vidět, že ženy mají významně více hudebních aktivit než muži.

Tabulka č. 1 – analýza rozptylu pro výzkumnou otázku č. 1

Muž	435 A: 1,7517 SD: 1,7235
Žena	705 A: 2,4099 SD: 1,9286
Celkem	1140 A: 2,1588 SD: 1,8797

Výzkumná otázka č. 2:

Má pohlaví dotazovaného vliv na volbu hudebních aktivit? (Zpěv, aktivní poslech hudby, hra na hudební nástroj)?

H_{2A}: Mezi pohlavím dotazovaného a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah a tedy pohlaví má vliv na volbu hudebních aktivit.

H₂₀: Mezi pohlavím dotazovaného a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah a tedy pohlaví nemá vliv na volbu hudebních aktivit.

Abychom přijali nebo odmítli uvedené hypotézy, testovali jsme nulové hypotézy, na jejímž testování jsme se rozhodli k závěru hypotéz. Níže uvedená tabulka korelační analýzy nám pomohla při testování. Vypočítaná hodnota testového kritéria pro celou kontingenční tabulku je $\chi^2_{(df=3)} = 14,3541$, tato hodnota odpovídá $p = 0,002461$, které je nižší než 0,01. Proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní, tedy mezi pohlavím dotazovaného a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah a tedy pohlaví má vliv na volbu hudebních aktivit.

Ve znaménkovém schématu lze vidět kladnou závislost na hladině významnosti 0,001 u mužů a aktivitou Aktivní poslech hudby. Pozorovaná četnost je zde vyšší než očekávaná četnost. Naproti tomu je u žen na stejné hladině významnosti závislost opačná, tedy záporná. Lze tedy říci, že muži více aktivně poslouchají hudbu než ženy. Co se týče poslouchání hudby, nejčastěji respondenti uváděli například rock, pop, uváděli také poslech rádia. Z českých interpretů či kapel nejčastěji jmenovali Chinaski, Kabát, Kryštof, Lucie Bílá, Karel Gott, Ben Cristovao, nebo kapelu Mirai. Ze zahraničních kapel uváděli například Imagine Dragons, Coldplay, Linkin Park, ze zpěváků či zpěvaček to byli Ed Sheeran, Eminem, Lady Gaga, Shawn Mendes, Billie Eilish apod. Na hladině významnosti 0,05 jde vidět kladná závislost u žen a aktivitou Jiná hudební aktivita. Pozorovaná četnost je významně vyšší než očekávaná. U mužů na stejné hladině významnosti je závislost záporná, muži se Jiné hudební aktivitě nevěnují jako ženy. Pod pojmem Jiná hudební aktivita uváděli respondenti nejčastěji koncerty nebo festivaly, ale objevily se i návštěvy divadla, opery, muzikálů nebo například Janáčkova filharmonie.

Znaménko 0 nám v kontingenční tabulce říká, že mezi pozorovanou četností a očekávanou není významný rozdíl. Co se týče aktivity Zpěv u mužů i žen, není zde významný rozdíl mezi očekávanou a pozorovanou četností. Taktéž není významný rozdíl u aktivity Hra na hudební nástroj u mužů a žen.

Tabulka č. 2 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 2

	Zpěv	Aktivní poslech hudby (záměrný)	Hra na hudební nástroj/e	Jiná hudební aktivita	
Muž	P= 180 O= 188,62 $\chi^2= 0,3935$ z= - 0,9078 0	P= 286 O= 251,38 $\chi^2= 4,7665$ z= 3,4261*** +++	P= 111 O= 125,54 $\chi^2= 1,6837$ z= -1,7507 0	P= 31 O= 42,46 $\chi^2= 3,0938$ z= -2,1919* -	608
Žena	P= 433 O= 424,38 $\chi^2= 0,1749$ z= 0,9078 0	P= 531 O= 565,62 $\chi^2= 2,1184$ z= -3,4261*** ---	P= 297 O= 282,46 $\chi^2= 0,7483$ z= 1,7507 0	P= 107 O= 95,54 $\chi^2= 1,3750$ z= 2,1919* +	1368
Celkem	613	817	408	138	1976

Výzkumná otázka č. 3:

Má velikost obce (odkud dotazovaní pochází) vliv na volbu hudebních aktivit?

H_{3A}: Mezi velikostí obce (odkud dotazovaní pochází) a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah. Velikost obce má vliv na volbu hudebních aktivit.

H₃₀: Mezi velikostí obce (odkud dotazovaní pochází) a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah. Velikost obce nemá vliv na volbu hudebních aktivit.

Vypočítaná hodnota testového kritéria pro celou kontingenční tabulku č. 2 je $\chi^2_{(df=15)} = 17,4511$, tato hodnota odpovídá $p = 0,292619$, které je vyšší než 0,05. Proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme alternativní. Mezi velikostí obce (odkud dotazovaní pochází) a

hudebními aktivitami není statisticky významný vztah. Velikost obce nemá vliv na volbu hudebních aktivit.

Ve znaménkovém schématu můžeme vidět zápornou závislost u aktivity Hra na hudební nástroj a Velikosti obce 60 001 - 150 000 ob. na hladině významnosti 0,05. Pozorovaná četnost je zde významně nižší než očekávaná, tedy respondenti pocházející z města, které má 60 001- 150 000 obyvatel, hrají méně na hudební nástroj než by se očekávalo.

Taktéž zápornou závislost na stejné hladině významnosti 0,05 můžeme vidět u Jiné hudební aktivity a Velikostí obce Nad 150 000 ob. Pozorovaná četnost je opět významně nižší než očekávaná. Respondenti žijící v městě nad 150 000 obyvatel se věnují Jiným hudebním aktivitám méně než by se očekávalo. Kromě festivalů a koncertů uváděli respondenti jako jinou hudební aktivitu také členství v kapele, hraní v kapele, návštěvu diskoték či klubů.

Znaménko 0 nám ukazuje, že mezi aktivitou Zpěv a jednotlivými Velikostmi obcí není statisticky významný rozdíl, nevidíme významný rozdíl mezi pozorovanou četností a očekávanou. Stejný závěr máme také i aktivity Aktivní poslech hudby se všemi Velikostmi obcí. U aktivity Hra na hudební nástroj jsme nenašli statisticky významný vztah u konkrétních obcí, a to Do 2 000 ob., 2 001 – 5 000 ob., 5 001 – 15 000 ob., 15 001 – 60 000 ob. a Nad 150 000 obyvatel. Podobně je tomu u aktivity Jiná hudební aktivita a Velikostí obce - Do 2 000 ob., 2 001 – 5 000 ob., 5 001 – 15 000 ob., 15 001 – 60 000 obyvatel. Pozorované četnosti nejsou tedy tak vysoce rozdílné proti očekávaným četnostem.

Tabulka č. 3 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 3

	Do 2000 obyvatel	2001- 5000 obyvatel	5001- 15000 obyvatel	15001- 60000 obyvatel	60001- 150000 obyvatel	Nad 150000 obyvatel	
Zpěv	P= 169 O= 166,83 $\chi^2= 0,0282$ z= 0,2353 0	P= 116 O= 113,82 $\chi^2= 0,0418$ z= 0,2716 0	P= 112 O= 115,69 $\chi^2= 0,1177$ z= -0,4567 0	P= 96 O= 98,23 $\chi^2= 0,0505$ z= -0,2943 0	P= 69 O= 66,11 $\chi^2= 0,1265$ z= 0,4526 0	P= 81 O= 82,32 $\chi^2= 0,0213$ z= -0,1884 0	643
Aktivní poslech hudby (záměrný)	P= 206 O= 221,06 $\chi^2= 1,0256$ z= -1,5363 0	P= 146 O= 150,81 $\chi^2= 0,1537$ z= -0,5642 0	P= 157 O= 153,29 $\chi^2= 0,0896$ z= 0,4315 0	P= 140 O= 130,16 $\chi^2= 0,7447$ z= 1,2238 0	P= 92 O= 87,60 $\chi^2= 0,2214$ z= 0,6484 0	P= 111 O= 109,08 $\chi^2= 0,0337$ z= 0,2567 0	852
Hra na hudební nástroj/e	P= 118 O= 111,05 $\chi^2= 0,4353$ z= 0,8613 0	P= 74 O= 75,76 $\chi^2= 0,0410$ z= -0,2506 0	P= 79 O= 77,01 $\chi^2= 0,0516$ z= 0,2818 0	P= 64 O= 65,38 $\chi^2= 0,0293$ z= -0,2088 0	P= 31 O= 44,00 $\chi^2= 3,8429$ z= -2,3249*	P= 62 O= 54,80 $\chi^2= 0,9467$ z= 1,1705 0	428
Jiná hudební aktivita	P= 42 O= 36,06 $\chi^2= 0,9769$ z= 1,1893 0	P= 29 O= 24,60 $\chi^2= 0,7851$ z= 1,0114 0	P= 23 O= 25,01 $\chi^2= 0,1614$ z= -0,4594 0	P= 15 O= 21,23 $\chi^2= 1,8303$ z= -1,5220 0	P= 20 O= 14,29 $\chi^2= 2,2806$ z= 1,6510 0	P= 10 O= 17,80 $\chi^2= 3,4154$ z= -2,0494*	139
Celkem	535	365	371	315	212	264	2062

Výzkumná otázka č. 4:

Má pohlaví ve věkové skupině 15-19 let vliv na volbu hudebních aktivit?

H₄₀: Mezi pohlavím ve věkové skupině 15-19 let a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah. Pohlaví u této věkové skupiny nemá vliv na volbu hudebních aktivit.

H_{4A}: Mezi pohlavním ve věkové skupině 15-19 let a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah. Pohlaví u této věkové skupiny má vliv na volbu hudebních aktivit.

Pro zajímavost jsme si vybrali věkovou skupinu ve věku 15-19 let. Domníváme se, že právě tato skupina mladých lidí má mnoho volného času a navštěvuje různé volnočasové kroužky nebo se věnuje rozmanitým aktivitám. Domníváme se, že mladí lidé v tomto věku ještě potřebují vedení, do jisté míry někoho, kdo právě mládež nasměruje určitým směrem. U této věkové skupiny se pokusíme srovnat jakým hudebním aktivitám se obě pohlaví věnují.

Vypočítaná hodnota testového kritéria pro celou kontingenční tabulku č. 3 je $\chi^2_{(df=2)} = 3,1883$, tato hodnota odpovídá $p = 0,203079$, které je vyšší než 0,05. A tak přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme alternativní. Mezi pohlavím ve věkové skupině 15-19 let není statisticky významný vztah.

Podíváme-li se na znaménkové schéma, můžeme vidět, že u obou pohlaví a jednotlivých aktivit není statisticky významný rozdíl mezi pozorovanou a očekávanou četností.

Tabulka č. 4 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 4

	Zpěv	Aktivní poslech hudby (záměrný)	Hra na hudební nástroj/e	
Muž	P= 20 O= 24,91 $\chi^2= 0,9661$ z= -1,2986 0	P= 34 O= 27,32 $\chi^2= 1,6309$ z= 1,7295 0	P= 21 O= 22,77 $\chi^2= 0,1376$ z= -0,4801 0	75
Žena	P= 155 O= 150,09 $\chi^2= 0,1603$ z= 1,2986 0	P= 158 O= 164,68 $\chi^2= 0,2706$ z= -1,7295 0	P= 139 O= 137,23 $\chi^2= 0,0228$ z= 0,4801 0	452
Celkem	175	192	160	527

Výzkumná otázka č. 5:

Má vzdělání vliv na volbu hudebních aktivit?

H5₀: Mezi vzděláním a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah.

H5_A: Mezi vzděláním a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah.

V dnešní době je mnoho lidí a každý z nás má různé vzdělání. Denně se můžeme setkat s lidmi, kteří mají základní vzdělání, střední vzdělání různého typu (střední odborné vzdělání, vzdělání ukončené maturitní zkouškou, vyučení v oboru), vyšší odborné vzdělání či vysokoškolské vzdělání. Protože je mnoho typů vzdělání, zajímalo nás, jaké mají naši respondenti vzdělání a zda právě jejich dosažené vzdělání hraje u nich roli při volbě hudebních aktivit.

Pro celou kontingenční tabulku č. 4 jsme vypočítali hodnotu testového kritéria, které je $\chi^2_{(df=6)} = 42,4551$. Tato hodnota odpovídá $p = 0,000000$, které je nižší než 0,001, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní. Mezi vzděláním a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah, vzdělání má vliv na volbu hudebních aktivit.

Ve znaménkovém schématu jsou patrné závislosti, ať už kladné či záporné. Na hladině významnosti 0,05 je u středoškolského vzdělání a aktivního poslechu hudby kladná závislost, neboť pozorovaná četnost je zde vyšší než očekávaná. Respondenti se středoškolským vzděláním více aktivně poslouchají hudbu než by se očekávalo. Naproti tomu vidíme u respondentů se středoškolským vzděláním a aktivitu Hra na hudební nástroj zápornou závislost na stejné hladině významnosti, tedy 0,05. Tito respondenti hrají na hudební nástroj mnohem méně než by se očekávalo.

Zajímavým zjištěním jsou závislosti u základního vzdělávání. U tohoto vzdělání a aktivitu Aktivní poslech hudby je na hladině významnosti 0,001 velmi významná záporná závislost. Zde je pozorovaná četnost významně nižší než očekávaná, a tak respondenti se základním vzděláním mnohem méně aktivně poslouchají hudbu než by se očekávalo. Na druhou stranu můžeme vidět významnou kladnou závislost na stejné hladině významnosti u aktivitu Hra na hudební nástroj. Zde je naopak pozorovaná četnost významně vyšší než očekávaná. Respondenti se základním vzděláním hrají více na hudební nástroj než by se očekávalo. Můžeme se domnívat, že se hře na hudební nástroj věnují více z toho důvodu, že mohou navštěvovat hru na nástroj jako volnočasový kroužek v základní umělecké škole. Respondenti nejčastěji hrají na různé hudební nástroje, kromě klavíru, flétny, kytary, ukulele uvedli také méně obvyklé nástroje jako je akordeon, housle, varhany nebo orfovy nástroje.

Na hladině významnosti 0,001 můžeme vidět taktéž kladnou závislost u Vyučení v učebním oboru a aktivitou Aktivní poslech hudby. Zde je pozorovaná četnost významně vyšší než očekávaná, takže respondenti s tímto vzděláním více aktivně poslouchají hudbu než by se očekávalo. Naopak zápornou závislost můžeme vidět u téhož vzdělání a aktivitu Hra na hudební nástroj. Zde je pozorovaná četnost významně nižší než ta očekávaná, a proto se respondenti věnují hře na hudební nástroj méně než by se očekávalo. U zbylých typů vzdělání a dalších hudebních aktivit není statisticky významný vztah mezi pozorovanými a očekávanými četnostmi, tudíž nevidíme kladné či záporné závislosti.

Tabulka č. 5 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 5

	Zpěv	Aktivní poslech hudby (záměrný)	Hra na hudební nástroj/e	
Základní	P= 139 O= 138,08 $\chi^2= 0,0061$ z= 0,1104 0	P= 150 O= 186,12 $\chi^2= 7,0111$ z= -4,1253*** ---	P= 125 O= 89,79 $\chi^2= 13,8051$ z= 4,8531*** +++	414
Vyučení v učebním oboru	P= 49 O= 52,70 $\chi^2= 0,2596$ z= -0,6564 0	P= 93 O= 71,03 $\chi^2= 6,7935$ z= 3,6950*** +++	P= 16 O= 34,27 $\chi^2= 9,7389$ z= -3,7090*** ---	158
Středoškolské	P= 205 O= 205,79 $\chi^2= 0,0030$ z= -0,0855 0	P= 298 O= 277,39 $\chi^2= 1,5317$ z= 2,1098* +	P= 114 O= 133,82 $\chi^2= 2,9357$ z= -2,4488* -	617
Vysokoškolské/ vyšší odborné	P= 156 O= 152,43 $\chi^2= 0,0838$ z= 0,4172 0	P= 199 O= 205,46 $\chi^2= 0,2028$ z= -0,7143 0	P= 102 O= 99,12 $\chi^2= 0,0838$ z= 0,3848 0	457
Celkem	549	740	357	1646

Výzkumná otázka č. 6:

Má kraj, ve kterém respondenti žijí, vliv na volbu hudebních aktivit?

H₀: Mezi krajem, ve kterém respondenti žijí, a hudebními aktivitami není statisticky významný vztah.

H_A: Mezi krajem, ve kterém respondenti žijí, a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah.

Hodnota testového kritéria pro celou kontingenční tabulku č. 5 je $\chi^2_{(df=9)} = 19,4773$. Tato hodnota odpovídá $p = 0,021427$, které je nižší než 0,05. A tak odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní. Mezi krajem, ve kterém respondenti žijí, a hudebními aktivitami je statisticky významný vztah. Lze tedy říci, že kraj, ve kterém respondenti žijí, má vliv na volbu hudebních aktivit.

Na základě znaménkového schématu můžeme vidět kladnou závislost na hladině významnosti 0,05 u Moravskoslezského kraje a aktivity Hra na hudební nástroj. Pozorovaná četnost je zde významně vyšší než očekávaná, tedy respondenti v Moravskoslezském kraji více hrají na hudební nástroj než by se očekávalo. Naopak na hladině významnosti 0,01 vidíme taktéž u Moravskoslezského kraje a aktivity Jiná hudební aktivita zápornou závislost. Respondenti z tohoto kraje se méně věnují jiné hudební aktivitě (například koncertům, festivalům, návštěvám divadla či oper/muzikálů apod.) než by se očekávalo, neboť pozorovaná četnost je zde významně nižší než ta očekávaná.

V Olomouckém kraji můžeme vidět u aktivity Jiná hudební aktivita kladnou závislost. Zde je pozorovaná četnost významně vyšší než očekávaná. Respondenti z Olomouckého kraje se věnují jiné hudební aktivitě mnohem více než by se očekávalo.

Tabulka č. 6 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 6

	Zpěv	Aktivní poslech hudby (záměrný)	Hra na hudební nástroj/e	Jiná hudební aktivita	
Jihomoravský kraj	P= 84 O= 93,13 $\chi^2= 0,8957$ z= -1,2594 0	P= 129 O= 118,27 $\chi^2= 0,9740$ z= 1,4046 0	P= 58 O= 60,42 $\chi^2= 0,0973$ z= -0,3848 0	P= 22 O= 21,17 $\chi^2= 0,0322$ z= 0,2047 0	293
Moravskoslezský kraj	P= 249 O= 231,40 $\chi^2= 1,3381$ z= 1,8515 0	P= 276 O= 293,85 $\chi^2= 1,0845$ z= -1,7827 0	P= 167 O= 150,13 $\chi^2= 1,8947$ z= 2,0423* +	P= 36 O= 52,61 $\chi^2= 5,2446$ z= -3,1430** --	728
Olomoucký kraj	P= 161 O= 170,69 $\chi^2= 0,5503$ z= -1,0856 0	P= 225 O= 216,76 $\chi^2= 0,3135$ z= 0,8764 0	P= 98 O= 110,74 $\chi^2= 1,4666$ z= -1,6430 0	P= 53 O= 38,81 $\chi^2= 5,1901$ z= 2,8589** ++	537
Zlínský kraj	P= 47 O= 45,77 $\chi^2= 0,0329$ z= 0,2297 0	P= 57 O= 58,12 $\chi^2= 0,0218$ z= -0,1996 0	P= 28 O= 29,70 $\chi^2= 0,0970$ z= -0,3653 0	P= 12 O= 10,41 $\chi^2= 0,2440$ z= 0,5360 0	144
Celkem	541	687	351	123	1702

Výzkumná otázka č. 7:

Má pohlaví vliv na to, jak často se respondenti věnují hudebním aktivitám?

H7₀: Mezi pohlavím a časem věnovaným hudebním aktivitám není statisticky významný vztah.

H7_A: Mezi pohlavím a časem věnovaným hudebním aktivitám je statisticky významný vztah.

V dnešní uspěchané době, době moderní technologií a rozmanitosti volnočasových aktivit nás zajímalo, kolik času respondenti věnují hudebním aktivitám ve svém volném čase.

Hodnota testového kritéria pro celou kontingenční tabulku č. 5 je $\chi^2_{(df=8)} = 21,0069$, hodnota odpovídá $p = 0,007129$, která je nižší než 0,001. Proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní. Mezi pohlavím a časem věnovaným hudebním aktivitám je statisticky významný vztah. Pohlaví má vliv na to, jak často se respondenti věnují hudebním aktivitám.

Ve znaménkovém schématu můžeme opět vidět kladné i záporné závislosti na hladině významnosti 0,05. Zápornou závislost na této hladině vidíme u mužů a časovém údaji Vícekrát denně. Zde je pozorovaná četnost významně nižší než očekávaná, můžeme říci, že muži se hudebním aktivitám vícekrát denně věnují mnohem méně než by se očekávalo. Naproti tomu u téhož časového údaje u žen můžeme vidět kladnou závislost. Pozorovaná četnost je významně vyšší než očekávaná. Ženy se věnují vícekrát denně hudebním aktivitám mnohem více než by se očekávalo. Z výsledků vyplývá, že se ženy věnují vícekrát denně hudebním aktivitám více než muži.

Na stejné hladině významnosti 0,05 lze vidět taktéž zápornou závislost u mužů a časového údaje Týdně. Pozorovaná četnost je opět významně nižší než očekávaná, a tak se muži věnující se hudebním aktivitám týdně, věnují mnohem méně než by se očekávalo. Naopak ženy se týdně věnují hudebním aktivitám mnohem více než by se očekávalo, pozorovaná četnost je významně vyšší než ta očekávaná. Ženy se také mnohem více věnují hudebním aktivitám týdně než muži.

Velmi zajímavé je zjištění kladné závislosti na hladině významnosti 0,01 u mužů a časového údaje Velmi zřídka. Pozorovaná četnost je významně vyšší než ta očekávaná. Muži se věnují hudebním aktivitám velmi zřídka daleko více než by se očekávalo. Přesně opačná, tedy záporná závislost je vidět u žen. Pozorovaná četnost je významně nižší než by se

očekávalo. Ženy se mnohem méně věnují aktivitám velmi zřídka než by se očekávalo. Lze tedy říci, že muži se věnují hudebním aktivitám velmi zřídka daleko častěji než ženy.

Tabulka č. 7 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 7

	Velmi zřídka	Zřídka	Několikrát do roka	Nepříliš často	Občas	Týdně	Vícekrát týdně	Denně	Vícekrát denně	
Muž	P= 62 O= 45,52 $\chi^2= 5,9644$ z= 3,1164**	P= 19 O= 15,25 $\chi^2= 0,9202$ z= 1,1367	P= 20 O= 14,78 $\chi^2= 1,8462$ z= 1,6083	P=17 O= 15,02 $\chi^2= 0,2624$ z= 0,6066	P=16 O= 18,59 $\chi^2= 0,3609$ z= -0,7173	P= 28 O= 39,33 $\chi^2= 3,2617$ z= -2,2678*	P= 27 O= 28,84 $\chi^2= 0,1172$ z= -0,4189	P= 20 O= 20,74 $\chi^2= 0,0261$ z= -0,1938	P= 26 O= 36,94 $\chi^2= 3,2411$ z= -2,2470*	235
Žena	P= 129 O= 145,48 $\chi^2= 1,8664$ z= -3,1164**	P= 45 O= 48,75 $\chi^2= 0,2879$ z= -1,1367	P= 42 O= 47,22 $\chi^2= 0,5777$ z= -1,6083	P= 46 O= 47,98 $\chi^2= 0,0821$ z= -0,6066	P= 62 O= 59,41 $\chi^2= 0,1129$ z= 0,7173	P= 137 O= 125,67 $\chi^2= 1,0206$ z= 2,2678*	P= 94 O= 92,16 $\chi^2= 0,0367$ z= 0,4189	P= 67 O= 66,26 $\chi^2= 0,0082$ z= 0,1938	P= 129 O= 118,06 $\chi^2= 1,0142$ z= 2,2470*	751
Celkem	191	64	62	63	78	165	121	87	155	986

2.8 Diskuse

V této části se pokusíme shrnout výsledky, které jsme získali prostřednictvím dotazníků od našich respondentů z celé České republiky. V rámci výzkumu jsme si stanovili za cíl zjistit, jakým hudebním aktivitám se lidé věnují. Zajímalo nás, zda určité faktory ovlivňují u respondentů volbu hudebních aktivit.

Základním souborem našeho výzkumu byli respondenti ve věku 15 let a výše. Samotný sběr dat probíhal v roce 2019 prostřednictvím dotazníkového šetření, toto šetření jsme se snažili zrealizovat celoplošně po České republice. Dotazník obsahoval několik oblastí – věnovali jsme se základním údajům včetně těch demografických, následně respondenti odpovídali na jednotlivé hodnoty, jak jsou pro ně významné či méně významné. Především jsme zaměřili pozornost na trávení volného času, respondenti dostali prostor sepsat obecně jakým aktivitám se ve volném čase věnují a kolik času u těchto činností tráví. Taktéž jsme se snažili zjistit od respondentů, kterým hudebním aktivitám se věnují a kolik času nad činností tráví. Napřed jsme si sestavili grafy na základně primární analýzy získaných dat a vytvořili 7 výzkumných otázek včetně analýzy rozptylu s příčnými hypotézami pro náš výzkum.

Během vyhodnocování položek z dotazníkového šetření jsme zjistili, že do našeho výzkumu o hudebních aktivitách ve volném čase se zapojilo celkem 2307 respondentů, z toho bylo více žen než mužů. Největší zastoupenou věkovou skupinou byli mladí lidé ve věku 15-19 let, následovaly věkové skupiny 20-24 let, 25-29 let, 45-49 let a další. Naši respondenti bydlí v mnoha krajích, nejvíce jich pocházelo z Moravskoslezského kraje, Olomouckého, Jihomoravského a Zlínského kraje. Co se týče bydliště, respektive velikosti obce (odkud respondenti pocházejí), zjistili jsme, že nejvíce respondentů pochází z obce s počtem obyvatel do 2 000. Následovaly obce s větším počtem obyvatel. Nejvíce respondentů v našem výzkumu má středoškolské vzdělání, avšak také velké zastoupení respondentů je v kategoriích s vysokoškolským/ vyšším odborným vzděláním, dále se umístili respondenti se základním vzděláním. Méně početnou skupinou jsou respondenti vyučení v učebním oboru.

Pro testování výzkumných otázek jsme si vždy stanovili hypotézy. Při testování se nám nepotvrdil následující statisticky významný vztah:

- pohlaví ve věkové skupině 15-19 let nemá vliv na volbu hudebních aktivit (zpěv, aktivní poslech hudby, hra na hudební nástroj, další hudební aktivity)

- velikost obce, odkud dotazovaní pochází, nemá vliv na volbu hudebních aktivit (zpěv, aktivní poslech hudby, hra na hudební nástroj, další hudební aktivity)

Naopak při testování hypotéz se nám potvrdil statisticky významný vztah u následujících tvrzení:

- pohlaví má vliv na počet hudebních aktivit
- pohlaví má vliv na volbu hudebních aktivit (zpěv, aktivní poslech hudby, hra na hudební nástroj, další hudební aktivity)
- vzdělání má vliv na volbu hudebních aktivit (zpěv, aktivní poslech hudby, hra na hudební nástroj, další hudební aktivity)
- kraj, ve kterém respondenti bydlí, má vliv na volbu hudebních aktivit (zpěv, aktivní poslech hudby, hra na hudební nástroj, další hudební aktivity)
- pohlaví má vliv na to, jak často se respondenti věnují hudebním aktivitám (zpěv, aktivní poslech hudby, hra na hudební nástroj, další hudební aktivity)

Nejprve bylo za potřebí zjistit prostřednictvím analýzy rozptylu, zda má pohlaví vliv na počet hudebních aktivit. Ukázalo se, že počet hudebních aktivit závisí na pohlaví. V tabulce jsme mohli vidět, že ženy mají významně více hudebních aktivit muži.

Výzkumným šetřením jsme zjistili, že pohlaví má významný vliv na naši volbu hudebních aktivit. Zajímavým zjištěním bylo, že muži daleko více aktivně poslouchají hudbu než ženy. V tomto případě bychom předpokládali, že když muži mnohem více poslouchají hudbu, budou se také více věnovat jiným hudebním aktivitám. Jinými hudebními aktivitami máme na mysli návštěvu koncertů, festivalů, divadelních představení, návštěvu různých klubů včetně hudebních. Avšak není tomu tak, naopak v tomto případě jsou to právě ženy, které daleko více volí tuto variantu a jdou do společnosti na kulturní zážitek. Můžeme se domnívat, že pro ženy je důležitý živý prožitek hudby, atmosféra koncertu či jiné kulturní akce nebo jen specifické prostředí (budova divadla, místo koncertu/festivalu apod). Ženy prostřednictvím návštěvy kulturních akcí uspokojují potřebu společenského kontaktu s blízkými lidmi, chtějí společně sdílet kulturní zážitek s ostatními. Sak (2004, s. 65) se zabývá problematikou volného času, potvrzuje nám a uvádí, že se ženy více věnují kulturním aktivitám (divadlo, četba knih či výtvarné činnosti).

Zjistili jsme také, že pohlaví ovlivňuje čas/dobu, kterou věnujeme hudebním aktivitám. U mužů jsme dospěli k závěru, že se daleko častěji věnují hudebním aktivitám Velmi zřídka. Můžeme říci například, že na koncerty či festivaly chodí častěji velmi zřídka. Naopak Týdně a Vícekrát denně se věnují hudebním aktivitám mnohem méně než bychom očekávali. Můžeme se domnívat, že na koncerty a podobné akce chodí méně častěji z důvodu jiných zájmů, kterým věnují větší pozornost. Jak uvádí Sak (2004, s. 59) právě v období dětství a mládí se jedinci zajímají o široké spektrum aktivit, postupně v dalších obdobích může zájem o mnohé aktivity klesat. Naopak u žen je závislost přesně opačná. Tam, kde se muži častěji Velmi zřídka věnovali aktivitám, u žen je to opačně, ženy mnohem méně se hudebním aktivitám věnují Velmi zřídka. Daleko více se Týdně a Vícekrát denně věnují hudebním aktivitám, jako je zpěv, hra na hudební nástroj nebo poslech hudby. Můžeme usuzovat, že ženy dávají přednost aktivitám v pravidelném čase, například poslech hudby můžeme chápat jako formu relaxace a odreagování nebo také určitou formu společnosti, že se žena necítí osamocena/sama. Ženy mají rády pravidelnost v hudebních aktivitách, proto je vyhledávají častěji než muži.

Rozdíl mezi pohlavím a volbou hudebních aktivit jsme nenašli u věkové skupiny 15-19 let. Myslíme si, že v tomto věkovém období je pro mladé lidi hudba velmi důležitá. Mladí lidé chodí na party, s přáteli do klubů, na koncerty a podobně. Hudbu můžeme považovat za jeden z faktorů, který napomáhá k socializaci jedince, sdružuje lidi se stejným zájmem, lidé mohou prostřednictvím setkání na koncertech či jiných akcích navázat nové vztahy, přátelství. Jak uvádí Sak (2004, s. 60) v tomto období se také utváří hodnotový systém jedince a hodnotové preference. Domníváme se, že hudba je také jedním z faktorů, který může do jisté míry ovlivnit, respektive formovat a rozvíjet osobnost dospívajícího. Například se může jedinec vzhlednout v určitém interpretovi, má k němu blízko. Interpret se tedy může stát životním idolem/vzorem, do jisté míry může člověk i napodobovat chování hvězdného vzoru. Musíme mít ale na paměti, že někdy tento idol může mít i negativní stránku a svést mladého člověka k problémům, někdy až sociálně patologickým jevům jako je například agresivita, užívání návykových látek v podobě alkoholu, drog a další. Někdy volba aktivit není jen subjektivní volbou jedince, ale na volbu volnočasových aktivit může mít vliv i rodinné zázemí, hodnotová orientace, kultura a způsob života jedincovy rodiny. (Sak, Kolesárová, 2004, s. 60)

Dále jsme během výzkumu zjistili, že vzdělání má vliv na volbu hudebních aktivit, tedy zda zpíváme, posloucháme hudbu, hrajeme na hudební nástroj. Překvapující pro nás nebylo zjištění, že středoškoláci mnohem více hrají na hudební nástroje. Můžeme se domnívat, že tito respondenti navštěvují ve volném čase základní umělecké školy, kde chodí na různé lekce/hodiny hraní na hudební nástroje. Můžeme se také domnívat nebo usuzovat, že tito respondenti tím, že se věnují hře na hudební nástroj, méně poslouchají hudbu, neboť preferují aktivní hru před perceptivním poslechem. Může to být způsobeno nedostatkem času na tuto aktivitu, poněvadž se věnují hraní na nástroj. Můžeme se také domnívat, že vzdělání a volba hudebních aktivit může souviset s budoucím zaměstnáním. Například v oblasti výchovy (mateřské školy, doučování ve volném čase, volnočasové kroužky) je vzdělání velmi důležité, někdy se i pro práci s dětmi předpokládá, že vyučující bude umět hrát na hudební nástroj, respektive bude hudebně založen, bude mít vztah k hudbě. Naopak zajímavým zjištěním byl aktivní poslech u respondentů, jež mají vyučení v oboru. Lze usuzovat, že pro tyto lidi může hudba znamenat jakousi formu relaxace po fyzicky náročné práci, uvolnění, načerpání nových sil.

Velmi nás zajímala také otázka bydlení. Zjistili jsme, že kraj, ve kterém respondenti bydlí, má vliv na volbu hudebních aktivit. Do kontingenční tabulky a výpočtů jsme se rozhodli dát pouze ty kraje, u kterých jsme shledali vyšší četnosti, protože v případě zařazení i krajů s nižšími četnostmi, bychom nedosáhli požadovaných výsledků. Proto jsme kraje s nižšími četnostmi nezařadili do statistické analýzy dat. V tabulce jsme tedy uvedli Jihomoravský kraj, Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj. Zajímavým zjištěním byla kladná závislost v Olomouckém kraji a Jiné hudební aktivity. Ve srovnání u téže aktivity v Moravskoslezském kraji můžeme říci, že v Olomouckém kraji volí respondenti koncerty, festivaly, kulturní a hudební akce daleko více než v kraji Moravskoslezském. Hru na hudební nástroj volilo nejvíce respondentů v Moravskoslezském kraji, můžeme se domnívat, že to může být existencí konzervatoře v Ostravě nebo také velmi známou Janáčkovou filharmonií sídlící taktéž v Ostravě. Zajímavé je, že v Jihomoravském kraji není žádná závislost u zpěvu, poslechu hudby, hry na hudební nástroj nebo jiné hudební aktivity, ačkoliv se na jihu Moravy pořádají nejruznější slavnosti spojené s lidovými tradicemi, při kterých se hojně zpívá, hraje na hudební nástroje při tanci, velmi známé jsou například hody či tancovačky. Můžeme se domnívat, že s oblastí jižní Moravy je hudba neodmyslitelně spojená a lidé ji nevnímají jako něco, co by bylo potřeba uvádět.

Zajímavé však je, že naopak bydliště, odkud dotazovaní pochází, nemá významný vliv na volbu hudebních aktivit. Obce a města jsme rozdělili do 6 skupin dle počtu obyvatelstva. Můžeme se domnívat, že bydliště poskytuje respondentům dostatečnou informovanost o všech akcích, které pořádá. Někdy se stává, že města a obce mohou vzájemně spolupracovat a organizovat kulturní a společenské akce. Informovanost je dle nás faktorem, který může ovlivnit volbu aktivit. Dále si myslíme, že v místě bydliště respondentů je dostatečná nabídka volnočasových organizací, jež nabízí a poskytují nejrůznější zájmové činnosti, například zpěv, hry na hudební nástroje nebo jiné aktivity. Závěrem můžeme usuzovat, že zastupitelstvo obcí a měst má zájem podílet se na kulturních a společenských akcích. Někdy je právě zastupitelstvo hlavním aktérem, který rozhoduje o preferenci pořádaných akcí v daném městě či obci. Protože bydliště nemá vliv na volbu hudebních aktivit, můžeme se domnívat, že zastupitelstvo má zájem uspokojit občany, respektive většinu občanů, aby se mohli rozvíjet nejen v oblasti sportovních aktivit, ale také prostřednictvím společenských a kulturních akcí. Můžeme také usuzovat, že vliv na volbu hudebních aktivit může mít například také informovanost o kulturních akcích, nabídkách zájmových činností, hudebních aktivit. Organizátoři různých kulturních akcí mají zájem, aby se akce uskutečnila, mají zájem přilákat lidi na společenské akce, u kterých se mohou pobavit či odreagovat.

Ve výzkumu jsme si stanovili za cíl zjistit, jakým hudebním aktivitám se lidé věnují ve svém volném čase. Zjistili jsme, že se jedná o nespočet hudebních aktivit v podobě zpěvu, aktivního poslouchání hudby, hry na hudební nástroj nebo jiné hudební aktivity. Do této skupiny uváděli respondenti například návštěvu divadel, koncertů (Janáčkova filharmonie, Pražské jaro), festivalů, oper, muzikálů a dalších kulturních a společenských akcí (tanec, Shakespearovy slavnosti).

Výsledky našeho výzkumu nám ukazují, že volba hudebních aktivit je vždy ovlivněna několika faktory. V našem případě bylo faktorem pohlaví, které nejen že ovlivňuje volbu aktivit, ale také čas, který daným hudebním aktivitám věnujeme. Dalším faktorem je vzdělání, ale také kraj, ve kterém žijeme, i bydliště. Samozřejmě bychom mohli věnovat pozornost i dalším faktorům, avšak bylo by to na daleko rozsáhlejší práci. Jedná se o první sondu hudebních aktivit lidí v České republice. Ve zkoumání budeme dále pokračovat, proto jsme se zaměřili pouze na vybrané faktory.

Závěr

Ve volném čase je možné věnovat se nejrůznějším aktivitám. Pro diplomovou práci jsme si vybrali téma Hudební aktivity ve volném čase. Celou práci jsme rozdělili na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části bylo potřeba ujasnit si pojem volný čas, proto jsme se pokusili tento pojem popsat, respektive vymezit prostřednictvím pohledů několika autorů, jež se věnují problematice volného času. Následně jsme se podívali, jak se vnímal a prožíval volný čas v různých epochách, tedy od Antiky až po dnešní dobu. Zaměřili jsme se i na faktory, které mohou ovlivnit výběr činnosti volného času, zmínili jsme pohlaví, věk, sociální skupinu, bydliště, profese i vzdělání. Popsali jsme jaké funkce plní volný čas a nahlédli jsme do právního systému České republiky, ve kterém je ukotven volný čas. V závěru teoretické části jsme věnovali velkou pozornost zařízením pro výchovu ve volném čase. Detailně jsme se seznámili například se školskými zařízeními pro zájmové vzdělávání, mezi než spadá školní družina se školním klubem i střediska pro volný čas dětí a mládeže. Nezapomněli jsme ani na školská výchovná a ubytovací zařízení, kde se řadí domov mládeže, internát i škola v přírodě. Taktéž jsme se seznámili se školskými zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy nebo se školami poskytující vzdělání ve volném čase (základní umělecké školy, jazykové školy).

Druhá část diplomové práce je věnována praktické části. V ní jsme si stanovili za cíl zjistit, jakým hudebním aktivitám se ve svém volném čase věnují lidé v České republice. Stanovili jsme si nejen hlavní cíl, ale také dílčí cíle. Všechny stanovené cíle jsme v této práci splnili. Rozhodli jsme se pro kvantitativní výzkum, a proto jsme popsali také volbu metodologie. Dále jsme určili výzkumné otázky a hypotézy. Nezapomněli jsme provést analýzu prostředí, ve kterém jsme realizovali náš výzkum. Následně jsme se detailně seznámili s jednotlivými metodami výzkumu, popsali jsme metodu sběru dat v podobě dotazníku, metody primární analýzy získaných dat a v závěru také metody ověřování hypotéz.

Zajímavější částí v praktické části byla základní analýza získaných dat, zde jsme vytvořili grafy pro snadnější pochopení získaných dat z dotazníků. V následující podkapitole jsme se věnovali ověřování hypotéz a analýze zjištěných korelací, detailně jsme analyzovali 7 výzkumných otázek a ke každé jsme vytvořili přehlednou tabulku s výsledky. Závěrečnou

částí našeho výzkumu byla diskuze, v níž jsme se pokusili shrnout veškeré zjištěné poznatky z našeho výzkumu.

V neposlední řadě je potřeba zmínit, že jsme na konci celé diplomové práce přidali také seznam všech tabulek a grafů z praktické části a uvedli veškeré použité zdroje v této práci. Celou diplomovou práci uzavírá příložený odkaz na dotazník, který byl poskytnut všem respondentům, jež se zapojili do našeho výzkumu.

Seznam tabulek a grafů

Graf č. 1: Rozložení respondentů dle pohlaví.....	40
Graf č. 2: Rozložení respondentů dle věku.....	41
Graf č. 3: Rozložení respondentů dle kraje, ve kterém bydlí.....	42
Graf č. 4: Bydliště respondentů dle velikosti obce.....	43
Graf č. 5: Vzdělání respondentů.....	44
Graf č. 6: hudební aktivity.....	45
Tabulka č. 1 – analýza rozptylu pro výzkumnou otázku č. 1.....	47
Tabulka č. 2 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 2.....	49
Tabulka č. 3 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 3.....	51
Tabulka č. 4 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 4.....	53
Tabulka č. 5 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 5.....	55
Tabulka č. 6 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 6.....	57
Tabulka č. 7 – kontingenční tabulka a znaménkové schéma pro výzkumnou otázku č. 7.....	60

Zdroje

- ČECH, T. (ed.), 2007. *Výchova a volný čas 2*. Brno: MSD. ISBN 978-80-86633-97-8.
- ČERVENKA J., 2004. *Co děláme ve svém volném čase?* Tisková zpráva. Centrum pro výzkum veřejného mínění. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
- HÁJEK, B., 2007. Volný čas dětí a mládeže v právním systému České republiky. In: ČECH, T. *Výchova a volný čas 2*. Brno: MSD. ISBN 978-80-86633-97-8.
- HENDL, J., 2004. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8820-1.
- HENDL, J. a J. REMR, 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.
- HOFBAUER, B., 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- CHRÁSKA, M., 2003. *Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0765-5.
- CHRÁSKA, M., 2006. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1367-1.
- CHRÁSKA, M., 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- KAPLÁNEK, M., 2017. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1250-8.
- KNOTOVÁ, D., 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. 333. publikace. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.
- MINISTERSTVO VNITRA ČR, 1991. Úmluva o právech dítěte vyhlášená pod č. 104/1991 Sb. In: *aplikace.mvcr.cz* [online]. 8. 4. 1991 [cit. 29. 10. 2019]. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1991&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=9>.

- MUSILOVÁ, M., 1999. Shody a rozdíly v životním stylu mužů a žen s vysokoškolským vzděláním. In: *Data & Fakta. Informace z výzkumu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. Č. 5, s. 1-4.
- NĚMEC, J., 2007. Možnosti a limity výchovy ve volném čase. In: ČECH, T. *Výchova a volný čas 2*. Brno: MSD. ISBN 978-80-86633-97-8.
- PÁČL, P., 1988. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- PÁVKOVÁ, J., 2014. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-666-6.
- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A., 2008. *Pedagogika volného času*. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.
- POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. Listina základních práv a svobod. In: *psp.cz*. [online]. 16. 12. 1992. [cit. 29. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.
- POSPÍŠIL, J., H. POSPÍŠILOVÁ a L. TROCHTOVÁ, 2018. *Katalog volnočasových aktivit verze 4.0.0: nástroj pro výzkum volného času*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5399-6.
- POSPÍŠILOVÁ, H. a J. POSPÍŠIL, 2019. Dotazník pro výzkum hodnot, volného času a hudebních aktivit. *Social survey* [online]. Olomouc [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.socialsurvey.eu/music2018/cs#firstpage>.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 1995. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4.
- SAK, P. a K. KOLESÁROVÁ, 2004. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis. ISBN 80-863-2033-2.
- SPOUSTA, V. et al., 1994. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity. ISBN 80-210-1007-X.
- STEBBINS, R. A., 2014. Leisure. In: *britannica.com* [online]. [cit. 19.2.2020]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/leisure>.

ŠERÁK, M., 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. 1. vydání. Praha: Portál. 208 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

Vyhláška č. 74/2005Sb., o zájmovém vzdělávání. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasiky-ke-skolskemu-zakonu?highlightWords=vyhl%C3%A1ka+74%2F2005>.

Vyhláška č. 108/2005Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-108>.

Zákon č. 561/2004Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>.

Zákon č. 563/2004Sb., o pedagogických pracovních. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>.

Zákon č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>.

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník „Hodnoty, hudba a volný čas“

<https://www.socialsurvey.eu/music2018/cs/print>